

10-dik sz. Marc. II. 1866.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
 levelekben intézendők.

PEST, 1866.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV
 M. AKAD. NYOMDÁSNÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Hugo Viktor.“ *Reményi Károlytól.* — „A csodálatos kertész.“ (Beszély.) — „Erősített falvak Borneóban.“ — „Svájc hegyei közt.“ *Zsilinszky Mihálytól.* — „József nádor ércszobra.“ — „Szécsény.“ — Londoni élet.“ — „Levelek Párisból.“ *Irányi Dánieltől.* — „Bukuresti levél.“ *Koos Ferencőtől.* — „Egy hét története.“ *Vadnay Károlytól.* — Le-

velezés. — Vegyes közlemények. — Ujdonságok. — Irodalom. — Nemzeti színház. — Szerkesztői üzenetek.

Képek: „Hugo Viktor.“ — Megerősített falu Borneó szigetén.“ — „A vierwaldstádi tó Svájcban.“ — „József nádor ércszobra.“ (*Fénykép után rajz. Haske.* — „Szécsény vára Nógrádban.“ (*Vázlat után rajz. Blumberg.*) — „Képtalány“

Levelezések.

Bukurest, márc. 3. (*Az itteni magyar iparos ifjak egylete alapításának évnapja.*) Örömmel sietünk tudósítani szerkesztő ur becses lapjában a magyar közönséget, hogy magyar iparos egyletünk febr. 25-én ünneplé megalakulásának évfordulati napját. Tudjuk, hogy jól esik édes hazánkban mindenkinek, ha hall rólunk, hall azokról, kiknek a sors távol az édes hazától, más idegen földön mutatta ki örökségünket. Szép volt valóban a bukuresti magyar ifjakra nézve e nap, mert nemcsak mi ifjak csupán, hanem velünk együtt az öregek és a bukureszti magyar nők is örvendezének, számosan jelenvén meg egyletünkben a fennirt nap estéjén.

Annai öröm, mondhatni, hogy még nem mutatkozott egyletünk tagjainak arcain, mint ez alkalommal; de méltán is, mert óhajításunk teljesedett, mert a bukuresti magyar polgárok és nők is tudnak lelkesek lenni, jóllehet a múlt évben a „Magyar Sajtó“ egyik számában panaszt emeltünk volt e polgárok részvétlensége ellen. De hála az égnek! ez ma már nem úgy van, mert a legtestvériesebb, a legatyáskodóbb érzellemmel keresték fel egyletünket ez alkalommal. Kettőztette örömlünket szeretett elnökünk, tiszt. Koos Ferenc lelkes ur édes hazánkbeli visszaérkezése és azon üdvözlések, melyeket a tőlünk távollevők küldöttek.

Vendégeink szép számmal érkezének, midőn helyettes elnökünk, tiszt. Vince Dániel lelkes ur, ki egyletünk előhaladásán elnökünk távolléte alatt oly buzgón munkálkodott, megnyitá ünnepélyünket. Megnyitó beszédében lelkesíté az egyletet a test-

vériesség, az egyetértés és a magyar becsület külföldön fenntartására; lelkesíté az ifjakat kitartásra s a megkezdett uton való tovább haladásra. Üdvözlé a bukuresti magyarságot és az ünnepélyünkön megjelent polgárságot, továbbá tiszt. Koos Ferenc elnökünket, kinek átadá a távollétében reá bizottakat, felkérvén továbbra is az egylet erélyes vezetésére. E lelkesítő megnyitó beszéd után mindnyájan egész ihlettséggel éneklők az „Isten áld meg a magyart;“ mindenikünk szíve telve volt örömmel s imádott hazánk szebb jövőjére gondolánk!

Ős magyar szokás szerint az ünnepélyt szerény estebéd követte, mely nemzeti magyar dalokkal és szebbnél szebb köszöntésekkel volt fűszerezve; megemlékeztünk a hazáról, nemzetünkről s a dicső honfiakról; éltettük azokat, kik nemzetünk szebb s boldogabb jövőjén munkálkodnak. — E szép estély a testvériesség s a szeretet láncával fűzött össze bennünket. Adja is az ég, hogy ez estélyen tanusított összetartás és részvétel ne hidegüljön meg közöttünk soha, hogy a testvéries összetartás által legyen szívünkbe is mélyen vésvé egyletünk jelmondata: „Hazám! Fogadd legszentebb esküvésemet, a külföld sem olthatja lángszerelmemet.“

Meg kell még említenünk ez alkalommal, hogy iparos egyletünk a farsangban csinos magyar bált rendezett, mely a tulságos kiadások dacára is 14 aranyat jövedelmezett.

A bukuresti magyar iparos egylet.*)

Ujdonságok.

—v.— (*A képviselőház marcius 3-diki ülésén*) felolvasták a legfelsőbb kir. leiratot, melyben Ó Felsége elismeréssel nyilatkozik a főrendek és képviselők felirataiban kifejtett ragaszkodás iránt, és hangsúlyozva mondja ki azon óhajítását, hogy a *pragmatica sanctio* alapelveinek sértetlen fönntartása mellett az *érdek- és védelmi közösségből* folyó viszonyok korszerűen rendeztessenek. Főlemlítetik, hogy a közbenső vámok megszüntetése óta a *közlekedési és forgalmi eszközök* rendkívüli mérvben növekedett tökéletesedése az érdekeket ezernyi szállal fűzi egybe. A leirat az 1848-diki III. vagyis a független *felelős magyar miniszteriumra* vonatkozólag azt mondja, hogy a közügyekre vonatkozó kormányzati ágaknak oly mérvbeni önálló kezelése, mint azt a nevezett III. t. c. megállapítja, a közös ügyek sükeres kezelésének lehetőségét kizárja s e törvények módosítását azért is szüksé-

gesnek tartja, mert a nádorra vonatkozó II., a független felelős miniszteriumra vonatkozó III. és az *országgyűlésnek* évenként összehívása és a budget megszavazása előtt fel nem oszlathatására vonatkozó IV. t. cikket a kir. jogokba ütközőknek tekintti. Mellőzhetlennek tartja a leirat azon nehézségekre is figyelmeztetni, melyekbe a *helyhatóságok rögtöni helyreállítása* ütközik, s ezért óhajítja, hogy az országosan egybegyűlt főrendek és képviselők a miniszteriális rendszernek a municipállissal való összeegyeztetését figyelmük tárgyává tévén, tanácskozásaik eredményét ő Felsége elé terjeszszék. A *nemzetörségről* szóló XXII. t. cikket a leirat határozottan eltöröltetni kívánja s kívánatosnak tartja, hogy az 1848-diki törvények

*) Kéri egyletünk a „Fővárosi Lapokat“ is e sorok közlésére.

Második évi folyam.

10. szám.

Március 11. 1866.

HUGO VIKTORRÓL.

Csak néhány héttel ezelőtt közölték lapjaink, hogy Hugo Viktor utolsó művének, „A tenger munkásai“-nak („Les travailleurs de la mer“) magyar fordítása

a francia eredetivel egy időben fog megjelenni. — És valóban csak az utolsó 8–10 év tapasztalataira kell hivatkoznunk, hogy bátran elmondhasuk, miszerint e nagy férfi minden egyes munkája az egész művelt világra kiható esemény; mi annál inkább csodálatos, mert minden zaj nélkül születnek ez események, s így Hugo V. mint író és politikus egyaránt III-dik Napoleon legnagyobb ellentéte.

Lapunk mai számában veszik t. olvasóink az ő hű arcképét, s ha az ősz fürtök és szürke szakál nem mondanák, magaviseletéből ítélve bajos lenne elhinni, hogy már 64 évet élt e kolosszus. De életrajz helyett

közöljünk inkább pár vonást az ő felette érdekes száműzetése történetéből, a mint azt előszóvali hiteles közlésekből tudjuk.

Hugo Viktor.

Az államesiny után Hugo Viktort először is Brüsszelben látjuk, honnan azonban csakhamar, 1852-ben átköltözött a Franciaországhoz közel fekvő, de szabad angol birtoku Jersey szigetre, honnan tiszta időben láthatni is a francia partokat. Itt élt néhány évet, leginkább a költészettel foglalkozva; itt írta a „Napoleon le petit“ (a kis Napoleon) — melynek már címe, — s a „Châtiments“ (Bűnhődés) című munkáját, melynek minden verse

Napoleon elítélése. Hasonlag itt fejezte be a „Les Contemplations“ II-dik kötetét.

A körülmények folytán azonban Jerseyben sem maradhatott soká. A krími hadjárat szerencsés be-

végzése, mint tudjuk, Napoleont otthonosabbá tette az európai uralkodók között, s maga az angol királynő látogatásával tisztelte meg őt. Hugo Viktor nyiltan roszalta a fejedelemlenő lépését, s így történt, hogy a túl-loyalis jersey-iek távozni kényteték a hontalant. (Hibájukat azonban igyekeztek már azóta helyrehozni s tavaly St. Hélier, Jersey székhelye meghívta Hugo Viktort egy diszlakomára.)

Guernsey szomszéd kis sziget s Jerseynek mindenben vetélytársa, fogadá be ekkor őt, s úgy látszik, hogy itteni letelepedése állandó marad. Egy régi házat rendezett be magának hihetetlen, mesés phantasiával; ez az ugynevezett „Hauteville House“, mely azóta már is történelmi hírvé vált. Itt irta nagy részben a „Századok legendáit“, a „Nyomorultak“-at, „Shakespeare“-jét, a „Chants des rues et des bois“-t stb.

Családja pár év előtt Brüsszelbe költözött át, hová a nagy költő is ellátogat olykor, de azért tévedés volna hinni, mintha ő a „Hauteville House“ t végkép elhagyná. Hiába is keresné ő másutt azt a csendet, melyet itt talál, hol úgy élhet, mint a hogy neki tetszik. Rendesen esti 9—10 órakor fekszik le, s reggeli 3—4 órakor már dolgozóasztalánál van, és 5—6 órát ir folyvást, nem vévén magához egyebet, mint időnkint néhány korty hideg fekete kávé, mig nem 11 óra felé abbahagyja a munkát, s majdnem napszamosi egyszerűségű ruházatában fél órai sétára kel, s a villás-reggeli csak ezután következik.

A nap hátralevő részét igen kellemesen tölti el; irással többé nem foglalkozik, hanem a reggeli után fölkeresizsellemdús barátnőjét, Drouet asszonyt és közli vele, a mit aznap irt. Ebéd előtt, melyet esti 6 órakor tart, szokott rendesen fürödni a tengerben, s egész éven át oly nagy pontossággal, hogy csak a legzordonabb napokon mulasztja el.

Hogy mily roppant érzékkel bir a régészet, aes-

thetika s a képzőművészet minden ága iránt, (maga is igen szépen fest,) arról legjobb tanúságot a „Hauteville House“ berendezése tehet, de erről valóban köteteket kellene írni.

Ritka emberszeretetéről eleget olvashatott mindenki; tudva van, mint vendégli meg hetenkint a városka szegény gyermekeit, néha kétszer is, önmaga szolgálván nekik stb.; s itt meg kell jegeyznem, hogy midőn jót gyakorol, azt böles gyakorlatiassággal teszi, nem feledkezvén meg saját anyagi állásáról soha.

Családjának csak két tagját kívánom ezuttal hely szüke miatt bemutatni, fiait: Károlyt és Viktor Ferencet. Amaz, az idősebbik mintegy 36 éves, a természettől átalán minden iránt ritka tehetséggel áldatott meg, de állandóság nincs benne, s így aligha nagyra viszi. Ellenben Ferenc csak egy műve: Shakespearenek kitünő commentárral ellátott remek fordítása által is a francia irodalomban elvülhetlen nevet vivott ki magának. Előtte a franciák, dacára annak, hogy Shakespeare-fordítással a jeles Guizot is foglalkozott, a Ducis féle hitvány fordítások folytán, a Shakespeare-irodalmat tekintve, jóformán nevetség tárgyai voltak.

Hátra van még szólanom arról, hogyan érez Hugo Viktor Magyarország iránt? Erre nézve csak néhány nevet fogok felsorolni honfiaink közül, a kik vele Jersey- és Guernseyben gyakrabban érintkeztek, s kik őt viszonyaink felől teljesen fölvilágosíták. Ilyenek valának: Beöthy Ödön, Fülep Lipót, Mészáros Lázár, b. Orbán Balázs, Perczel Mór és Mihály, Reményi Ede, gr. Teleki Sándor, Thaly Zsigmond stb. És valóban mindnyájan elhihetjük, hogy Hugo Viktor nagyra becsüli nemzetünket, rokonszenvez velünk és ismeri irodalmi törekvéseinket.

Ily férfinak műveivel és mozzanataival foglalkozni nagy tanulság mindnyájunkra, de főleg az ifjuságra nézve.

Reményi Károly.

A csodálatos kertész.

— Beszély. —

(Folytatás.)

Szép derült tavaszi alkony volt, midőn a könynyű kis kocsia a tüzes két lóval a darnai istállóból, melyeket Darnayné ő nagysága Henrik elé a legközelebbi állomásra küldött, a darnai urasági alház előtt megállott.

Csinos nyulánk fiatal ember szállott ki a kocsiból, elegans öltözetben, sima magatartással, s a nagyságos asszony után tudakozódott. A meglepett „belső“ (így nevezik azon a vidéken a szobalá-

nyokat), a ki azt hitte, hogy a jövevény valami előkelő ur, azt felelte, hogy a nagyságos asszony a „nappali“-ban van. (Így meg azt nevezik azon a vidéken, a mit máshol szalónnal vagy társalgó teremmel szoktak kifejezni.) Vendégei vannak, hanem azért tessék besétálni.

Az idegen egy kissé leporolta csizmáját, egy kissé felborzolta haját, egy kissé megsimitá szép szöke szakálát à la Wilhelm Tell, és belépett a nappaliba.

Oly könnyed eleganciával lépett be, mintha egyenesen valamely párisi szalónból jöne.

A szobában levő társaság, maga a házi-nő is, felállott az érkezett fogadására, a ki ruganyos léptekkel közeledett a szoba közepéig, aztán finoman, szépen csengő hangon bemutatta magát, hogy ő Dörner Henrik, az új műkertész.

Ő nagysága kedvetlenül ereszkedett vissza a pamlagra s a többi jelenlevők szintén. Hm, csak kertész! Azt hitték bizony, hogy valami ur.

Hanem a jövevény, dacára e lealázó nyilatkozatnak, mégis tagadhatlan hatást tett. A mint ott állott a szoba közepén, s az ablakon beverődő tavaszi nap halvány sugarai fénykört vontak körülé oly szép, férfias alak volt, hogy az akkori fogalmak szerint szinte kedve volt a nagyságos asszonynak megkérdezni: talán tréfálni méltóztatott? Szinte hihetetlen, hogy e délceg fiatal férfi, ezzel a biztos tartással, finom viselettel csak egy kertész legyen.

Mindnyájan kénytelenek voltak elismerni, hogy nem mindennap láthatni ily szép férfit. Auróra kisasszony csak egy futó pillantásra méltatta ugyan őt; egyszer tekintett rá nagy kerek szemével, sürrü, mozgékony, büszke szempillái alól, aztán nem gondolt vele; hanem azért szórakozottan viselte magát egész este, zavartan, vagy épen semmit sem felelt Denge Laci ur kérdéseire, a mi ez érdemes fiatal embert majd kétségbe ejtette.

Öten voltak jelen a teremben, két hölgy és három férfi. Az egyik hölgy a nagyságos asszony volt, a másik leánya. A férfiak közül először kell bemutatnunk Rusnya Péter jószágigazgató és uradalmi ügyvéd urat. E tisztelettel tartozunk kora iránt; ő volt a legidősebb. Egyébiránt jámbor, csendes uriember, a legnyálkásabb vérrel és alázatosabb szívvvel a világon, a mely valaha az ő nyájjas nemzetségéből kikerült. Soha sem volt ellenkező véleménye másokéval; dolgait hűn teljesíté s igen nagy szerencsének tartá, hogy urasága szobájában jelen lehet. Nem lakott a faluban; hanem bent a városban. Most vendégül volt itt.

A másik két férfi két fiatal földesur. Első perere a legnagyobb különbözést árulták el. Az egyik Denge Laci, ritka elmaradt példánya azon szájas ifju hazafiaknak, a kiknek faja, hála a polgárosultság és előhaladás áldásainak! mindinkább pusztul hazánkból. Az igaz, hogy sok erő és eredetiség is pusztul velök; de erejüket nem fordíták a világon semmire, s eredetiségük inkább szégyen ránk, mint érdem. Ismerjük őket. Szájhősek és betyárok, a kik valahogy elhánnya iskolai éveiket, igyekeznek minél hamarább elfelejteni, a mi kicsit tanultak; nem érdeklődnek semmi iránt, a mi szel-

lemi; élnek lovaiknak, kutyáiknak, fegyvereiknek, bornak és dinomdánomnak, s a papiros közül csak azzal foglalkoznak, a mire veres disznó és makk hetes van festve. Eredetiségük abban áll hogy bőrös lovagló nadrágot, pitykés spencert, tollas kalapot és sarkantyut hordanak; de a mellett dühös olygarchák, a kik a parasztot nem tekintik embernek és siratják a robot megszűnését.

Ezeknek egy ritka példánya volt Denge Laci, sem jobb, sem rosszabb a többinél; szájhős, kérkedő, betyáros, a kit büszkévé tett az a tudat, hogy véletlenül ezer hold föld tulajdonosává született, pompás négy lovon jár, és sarkantyus eszmáit felrakhatja akármely finyas család pamlagjára, nem szólják meg érte, legfőlebb eredetiségnek tartják, mert hiszen ő, Denge Laci, az áldóját, eredeti fickó!

A másik fiatal ember az ujkor ivadéka volt, de igen szerencsétlen kiadásban. Az ilyenektől is mentsen meg a jó ég minden keresztény lelket. Birtoka sokkal kisebb, semhogy belőle tisztességesen megélhessen; dolgozni nem tud és nem akar, kénytelen tehát minél gyakrabban a mások asztalának vendége lenni. Oh, mily megalázó indok ez egy emberre nézve, a ki magát műveltnek tartja. Pedig Kovács Feri ur annak tartja magát, s e hitét minden szava, minden mozdulata elárulja; szavai oly édeskések, mozdulatai oly pípések, mint egy hercegnőéi. Igyekszik környezetébe finomabb fogásokat behozni (gyanusitják vele, hogy ezt a kártya körül sikerrel keresztülvitte), szerencsétlen, hogy nem sikerül neki a *vad fiukat* észreteríteni, s alázatos bolygójává szegődött a *vad bujdosó csillagnak*, a *joviális* Denge Lacinak, a ki pompás négy lován repíti őt mindenfelé a vidéki társaságokba, bőven ellátja szivarral és pénzzel, mert hiszen a kártyán nagyon könnyű tőle nyerni.

Nem csak lelkük, hanem annak földi burokjá is nagyon különbözött. Mint az olvasók előre is képzelhették, Denge Laci erős, izmos, barna fiu, piros arccal, esetlen mozdulatokkal, szokása sarkantyuit minden szavánál összeütetni; Kovács Feri sunyi, alamuszi, nápic, szöke legény, alázatos hajlongással és stereotyp kézdörzsöléssel.

E két ifju ember látogatta leggyakrabban özvegy Darnay Ferencné ő nagysága házát. Ki tehetett róla, ha más fiatal emberek nem igen akadtak a környékben, a kik igényt formálhattak volna maguknak Auróra kisasszonyt mulattathatni.

A jegyző fiát, vagy pap unokaöcsését, no meg a postakiadót, a kik ugyan igen derék ifju emberek lehetnek, csak nem fogadhatja vizitbe az ember, — gondolá özvegy Darnay Ferencné ő nagy-

sága, — arra csak földesur méltó, és ... de az sem igen volt a környéken ... gróf, vagy báró.

S igaza volt; inkább tűrte a vad Denge Laci és alázatos Kovács Feri által okozott boszuságot és unalmat, mintsem hogy magát megalázza. Mindkettőt megveté, de elfogadá állásbelieknek.

Hasanlóképen volt velök Auróra kisasszony is; de más társasága, mióta a növeldeből hazajött, valóban nem volt, mint e két ellentétes udvarló.

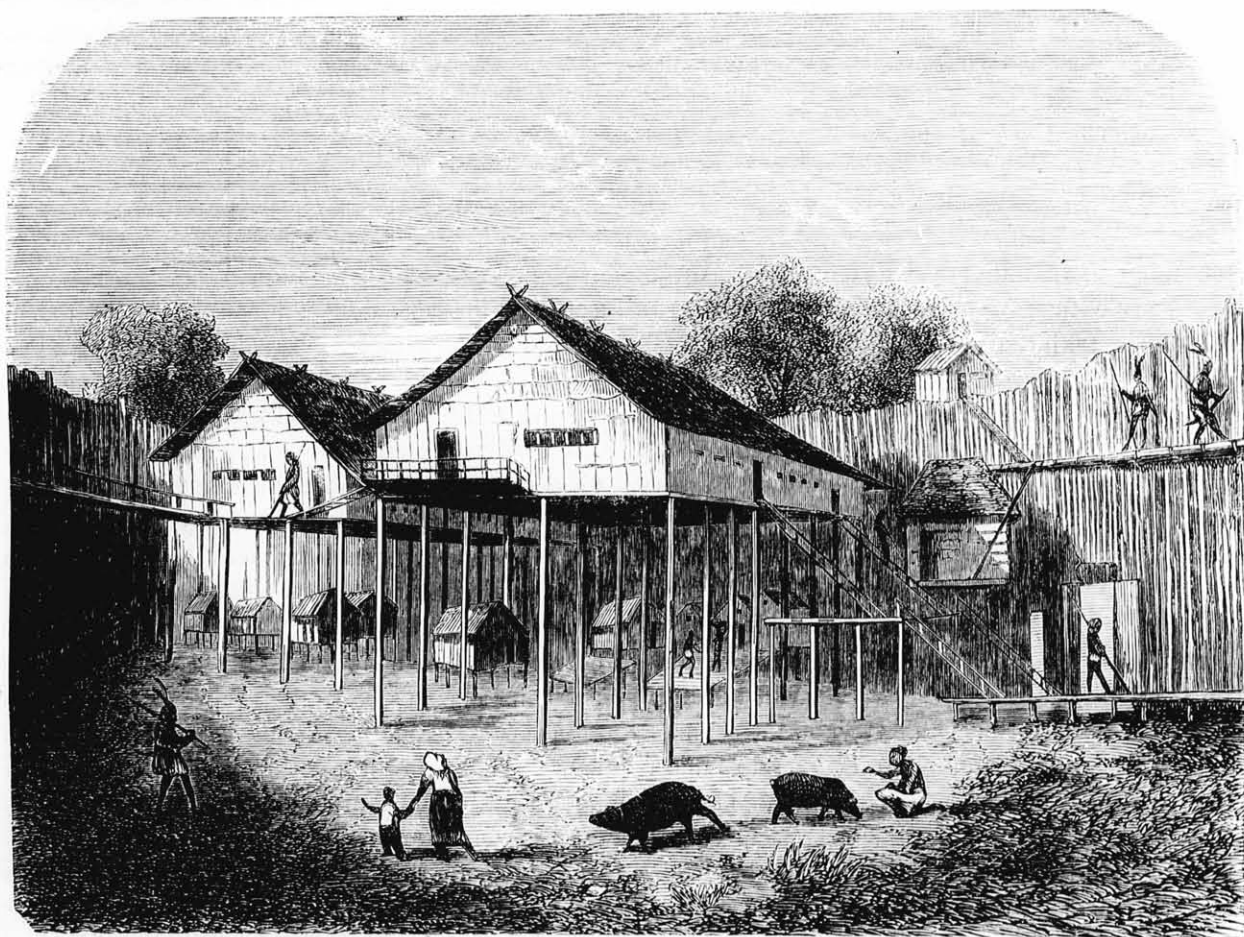
Ekkor jelent meg, a tavaszi napsugarak dicső körében, melyek szép férfias alakját körülengék, Henrik. Auróra így látta őt legelőbb s aztán min-

asszony! — mondá finom szemrehányással. — Köszönöm kegyességét; majd az alsó házban tehát fölkeresem a cselédeket.

Könnyedén meghajtá fejét és távozott. Auróra arra a helyre nézett, a hol állt; a napsugarak apró parányai ott táncoltak, s a leánynak úgy tetszett, mintha az ifju még most is ott állana.

Henrik merész felelete és neheztelésének talán önkénytelen láttatása, mely azonban egy cseppet sem volt illemsértő, a társaság egy tagjának sem került ki figyelmét.

Midőn eltávoztak, mindnyájan nyilvánították felőle

Megerősített falu Borneo szigetén. (Lásd szövegét a 149. lapon.)

dig csak így képzelé magának diessugárosan homloka körül. Eleget haragudott miatta magára.

A nagyságos asszony tért először magához a zavarból, melybe Henrik váratlan megjelenté ejté a társaságot.

— Örülök, — mondá hideg, előkelő feszességgel. — Az alsó házban a cselédek meg fogják önnek mutatni lakását s utasításokat fognak adni részemről.

Henrik felkapta fejét és szemei felragyogtak. Látható volt rajta a sértődés.

— Csak be akartam magam mutatni, nagyságos

véleményöket, Aurórárt kivéve.

— Sajátságos ember! — mondá ő nagysága, nem fojthatva el boszuságát Henrik „visszavágása” felett. — Kissé uras egy kertésznek.

— Az ám, nagyon uras! — szólt Kovács Feri, bámulva, hogy találkozhatik rajta kívül Darna környékén ember, a kire azt mondhassák, hogy uras.

— In izs ázon vilemnyben vágyok! — szólt Rusnya Péter ur.

Mindenki osztotta a véleményt, neki is osztania kellett.

— Fogadok seregély-szürke paripámba, — ki-

áltott fel Denge Laci, — melyet nem adnék a kuszai bárók egész ménescért, hogy ez valami átöltözött princ, a ki bujdosik. Csudálatos kertész.

Igy ragadt a csudálatos epitheton Dörner Henrikre, nem műkertészi tehetségei folytán.

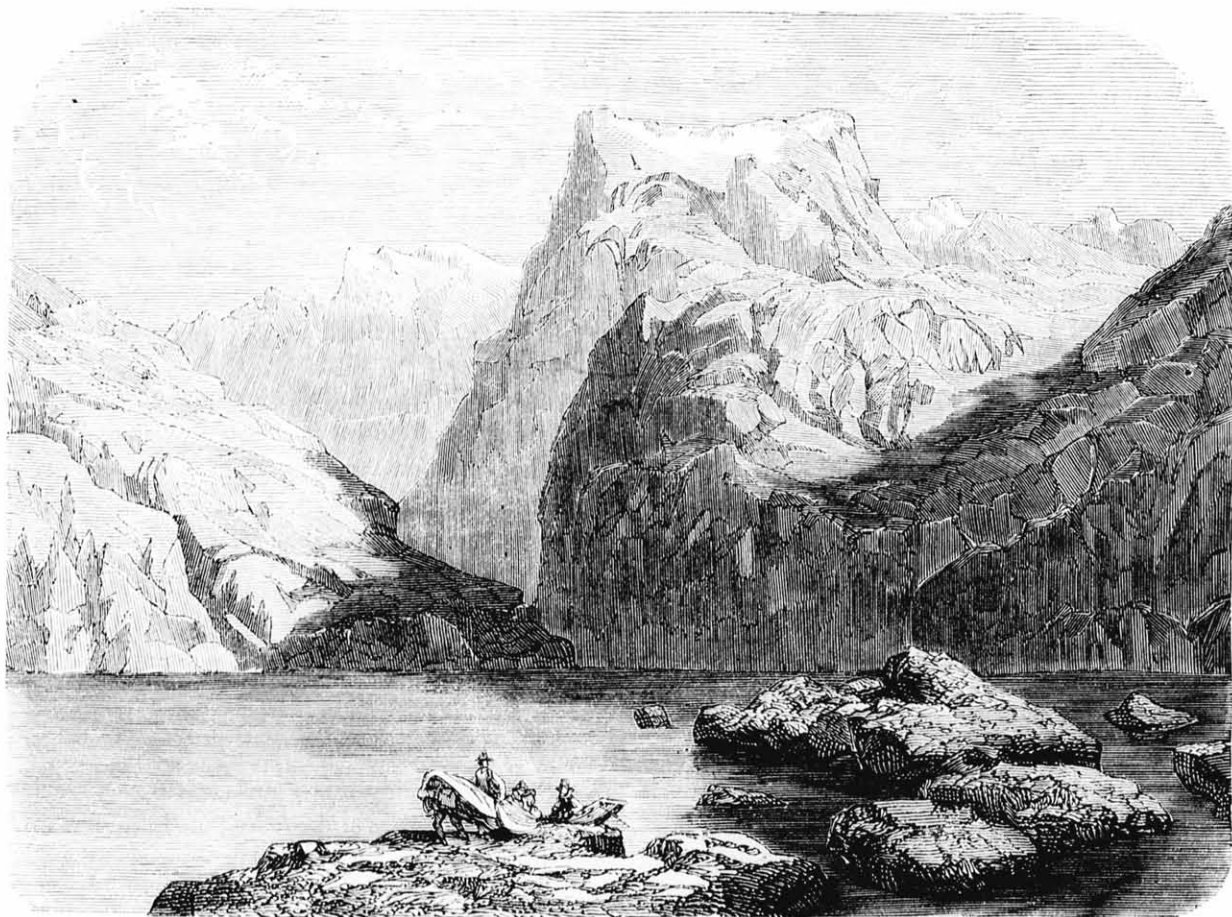
(Folyt. köv.)

Erősített falvak Borneóban.

Ázsia délkeleti sarkával szemközt vannak ama nagy szigetek : Borneo, Szumatra és Jáva, melyeket leggyakrabban fűszerszigetekül hallunk emlegetni. Ezek egyike, Borneo déli részére fogjuk vezetni az olvasót,

hol jelentést tett kiküldetése eredményeiről, melyből az alábbi közleményt adjuk.

Négy napig ösrengeteg közt kalandozván, — mondja Schwaner, — végre a Bendzsermaszing folyóhoz értem s észrevettem, hogy ennek partjai

A vierwaldstädti tó Svájceban. (Zsilinszky cikkéhez. A 150-dik lapon.)

Schwaner németalföldi tudor volt az első, ki földünk e nevezetes szigetét a Bendzsermaszing folyam torkolatától fölfelé egész Pontianakig szárazon beutazta. E kitünő férfi 1817-ben Manheimben született s Németországon nevelkedvén, összeköttetésbe jött a leydeni muzeummal. Végre kinevezték őt Németalföld részéről az indiai természettudományi társulat tagjává s ezen minőségében Jávába utazott. Ezen sziget gyarmati kormánya Borneo természettörténete tanulmányozására küldte ki őt, hová Schwaner 1843-ban utazott el s ott 1848-ig maradt, s ekkor visszautazott Batáviába,

itt már igen magasak. Mivelt földre jutottam, s beléptem a Mura-Ravinak nevezett helységbe, mely egyszersmind székhelye Közép-Kahaján tartomány főnökének, a ki már ekkor gyöngye aggastyán vala, s a kinek tekintélyére nem sokat hederitettek, sőt az idevaló lakosok még a bendzsermaszingi hollandi helytartó rendeleteit is csak annyiban teljesítik, a mennyiben ezt tenniük érdekükben van, s ennek oka az, hogy a hollandiaknak ide ezeltölt husz évvel kiküldött expedíciója maig már elveszítette hatását, s azóta itt nem fordult meg más európai, mint néhány hittérítő és természettu-

dós, s ezek sem jutottak egészen a tartomány bel-sejébe.

Mura-Ravi helysége ma már hanyatlóban van, mert néhány éven át egymásután igen inséges esztendő lévén a rosz rizs-termés miatt, lakói elköltöztek, s a szomszédos folyó, a ROUNGÁN partján telepedtek meg. Lakosainak száma kétszáztiz s a kis falu palánk-kerítése itt-ott omladozófélben van, míg házainak egy része lakatlanul tátong, másik része pedig dűledez, s most már csak a lakok körül levő számtalan faragott bálványkép, meg a palánkokon kívül levő hatalmas és árnyas kókuszpál-mák tanuskodnak róla, mily virágzó állapotban volt hajdan ezen helység. Itt azon cölöpök, melyekre a házak rakva vannak, oly magasak, mint Borneo más vidékein sehol; a falak fából vagy bambusz-nádból készültek s tetőik oly tartós fűvel borítvák, mely az idő viszontagságait tíz évig is kiállja.

A falu külseje képünkön ugyan csinosnak, mintegy kalitkából alkotottnak látszik, azonban a házak belseje szennyes és fekete, mert a füstnek nincsen más kijárata, mint az ajtók és az alacsony, magasságuknál szélesebb ablakok. A lakások besosztása nem igen rendes, mindazáltal szokásban van, hogy közepén legyen egy nagy terem s aztán a körül vannak az egyes szobácskák, egymástól redőnyökkel, bambuszrácsokkal, vagy szép faragványokkal ékesített deszkafalakkal elválasztva. A falakon konyhaedények, fegyverek, halászati készületek, ruhadarabok, amulettek sat. vannak felaggatva.

A helységnek a folyam felé eső részén néhány középület van, melyekben utazónk itt tartózkodása idején ünnepélyeket tartottak. Ezen épületek nagy része a többinél sokkal tágasabb, kivitelében mindazáltal igen egyszerű; mert igen magas tetővel lévén ellátva, s magas cölöpökre építve, összesen csak egyetlen, nyitott és tág termet képeznek, s közeliükben rendesen kis kovácsműhely is van, úgy az odavalók, mint az idegenek használatára.

Maga a kikötőhely kötelekkel a parthoz erősített tutajból áll, melyről egyetlen fatörzsből készült palló vezet föl a parton egy kis pavillonba, mely éji tanyául szolgál az utasoknak. Innen a talaj fölé három-négy lábnyira emelt dobogókon, — afféléken, mint a milyeket Szolnokon meg Debrecenben is láthatni, — jut a gyalogjáró a faluba, hol a dobogók annyifelé ágaznak el, a hány ott a ház; ily módon a lakosok száraz lábbal látogathatják meg egymást az eső vagy a vizáradások időszakában is.

Mura-Ravi maláji eredetű lakosai többrendbeli háziállatot nevelnek, mint bivalyt, sertést, kecskét, tyukféléket, kutyát és macskát; mindazáltal főfoglalatosságuk rizs-termesztésből áll, ezenkívül a száraz években bizonyos fenyűnemek, az esőben pedig indiai nád műveléséből. Némelyek a folyam homokjában aranyat is mosnak, a kereset ezen ága azonban itt sokkal kevésbé jövedelmes mint főlebb a tartományban, mert egy-egy ember naponkint alig bir egy frank értékűnél több arany-szemet kimosni.

Svájce hegyei közt.

II.

Alig van Svájcben, sőt egész Európában is annyira látogatott hely, mint a vierwaldstädti és zugi tavak közt kiemelkedő Rigi-hegy. Mintha csak maga az Isten is arra rendelte volna, hogy róla széttekintve, az ember gyönyörködjék a természet fenségében s bámulja a teremtő kéznek megfoghatatlan hatalmát. Tetejéről belátni Svájcnak legnagyobb részét, a mint a kisebb-nagyobb hegyek hullámkint tovább terjednek, mignem a távol ködében egészen elenyésznek.

Még a mult század elején a pásztorokon kívül alig ismerte más valaki e helyet, mely most fényes vendéglőkkel és sétányokkal van ellátva, melynek látogatására a félvilág kéjutazói részint szórakozás, részint egészségük, részint pedig a tudomány érdekében csődülnek össze.

Nem szándékom itt hosszú leírását adni e tájnak, tudva, hogy nincs unalmasabb, mint tollal

akarni lefesteni oly tájat, melynek egyes részletei művész ecsete alá valók. A helyett inkább a mintegy két órányira fekvő Goldau romjaira fordítom az olvasó figyelmét.

A mint a táj pompájának szemléleténél gondolatokba merülten széttekintettem, tisztességes külsejű öreg ur közeledett felém, s nyájas előzékenységkel magyarázatni kezdé előttem a nevezetesebb pontokat.

— Bizony szép, bizony gyönyörű bérces ország ez, szóltam néha közbe.

— Hja uram, szépsége az igaz megvan, s vannak sokan, kik irigylik tőlünk e szép természetet; de van ám e szép hegyeknek rosz oldaluk is, jegyzé meg az öreg.

— Igen igen, — szóltam közbe, — mert többnyire kopárok úgy-e, s nem terem rajtok búzaka-lász, mint például minálunk.

— Oh nem azért! — viszonzá ő, — hanem mivel néha veszedelmet hoznak a lakosságra. Nézzen csak uram kissé keletre, ott a Rossberg alatti völgy ezelőtt vagy 50 évvel borzasztó romlásnak volt színhelye, — egy egész falu semmisült ott meg.

— S hogyan történt az? kérdém kíváncsian.

— Szegény Goldau! most is könyek tolnak szemembe, ha rá gondolok, — mondá elérzékenyülve. Ha épen érdekli önt, foglaljunk helyet itt e sziklán s elbeszéltem az egészet, a mint történt.

Azzal leültünk, s ő a következő eseményt kezdé elbeszélni:

— Gondolom 1806-ban volt, midőn egy szép nyári napon kiindultam Svájból néhány barátommal és barátnőmmel ide e pompás kilátást nyújtó Rigire. — A férfiak közül néhányan előre mentek s én a többiekkel mintegy száz lépésről néztem, a mint azok vígan a falunak siettek. Azonban egyszerre más tünemény vonta magára figyelmünket. Mindnyájan megállottunk, mintha lábaink a földbe nőttek volna. Az előttünk levő Rossberg tetejéről láttunk néhány szikladarabot alászakadni a rajtok nőtt fenyvekkel együtt. Tompa moraj hangzott végig a völgyön, a mint egy-egy ily szikla aláhömpölygött. — Megálltunk tehát és bámultunk. A szokatlan tünemény majd örömmel, majd csodálattal töltött el bennünket, s egy-egy lezuhant szikla dörgését örömkialtásokkal és tapssal kísértük, míg mennydörgéshez hasonlóan elmúlt. Azonban egyszerre iszonyu ropogás hallatszott s az egész hegy megmozdulni látszott. Eleinte iszonyatos lassúsággal kezdett elválni a hegyoldal, s szédítő robajjal zuhant az egész fal erdeivel, kunyhóival és nyájaival együtt a mélységbe. Utána éji sötétség állott be, körüle füst és porfelhő emelkedett fel. A föld ingott lábaink alatt, szemünk, mintha villám sujtott volna le előttünk, elsötétedett. Az alatt a borzasztó zúgás mennydörgéshez hasonlóan elhangzott.

— Borzasztó! s mi történt azelőre ment társakkal s önökkel?

— Azok menthetlenül odavesztek, mi pedig némán és halálsápadtan néztünk egymásra, s azután a mint a por kissé leülledett, magunk előtt láttuk a rombolást a maga egész borzasztóságában. — Goldaut hiába keresték szemünk. Mintegy negyed mértföldnyi tér lett elborítva a leszakadt sziklafal által. Az esés sebessége miatt némely szikladarabok egész ide a Rigihez vetődtek. A lowerzi tó dagadni kezdett a bele zuhant omladéktól. Hullámai összecsaptak a regényes Schwanan-szigetke felett 60—70 láb magasságnyira, egész az ott levő kápolnatorony tetejéig. — Goldau, Busingen és

Rötten mintegy 500 emberrel, 111 házzal együtt eltűntek a föld színéről.

— De hát a lakosok semmit sem sejtettek előre, hogy legalább menekülhettek volna a veszély elől? vágtam közbe nyugtalanul.

— Oh igen, néhány nappal azelőtt némelyek, kik az erdőn fát szedtek, azt beszéltek, hogy a hegyen addig nem tapasztalt repedéseket, lábaik alatt pedig tompa morajt vettek volna észre. Együgyűségökben azt hitték, hogy ott rosz szellemek járnak; egyikük elment a paphoz is kérte őt, hogy az ő földjét szentelné meg, mert ott roszul áll a dolog, de a történetet senki sem gyanította.

— Szegények! mily borzasztó halál lehet az, boldog családi körben egyszerre ugy agyonzuzatni! sohajták fel önkénytelenül.

— Oh uram, az kibeszélhetetlen szerencsétlenség volt; de a mellett még borzasztóbb az, hogy az eltemetett szerencsétlenek közül többen nem haltak meg rögtön, hanem kétségbeesés kinjai közt éltek több napig a sötét sirban. Beszéltek, hogy a rombolás után három ember, kik az erdőn fát vágtak lejövén s a romokon járkálva, földalatti nyöszörgést hallottak. Rögtön munkához fogtak s egy félig holt 14 éves fiut huztak ki egy összezuzott kunyhó alól.

Azonkívül egy más eltemetett, de utóbb kiszabadított családról is beszéltek, t. i. egy 23 éves nő 5 éves leánykáját fölkapva rohant a szobába, hogy ott szunyadó csecsemőjét is megmenthesse a rohanó veszélytől; de azon pillanatban éjjeli sötétség lett a szobában s ő eszméletlenül ott feküdt eltemetve. Egy kis idő múlva magához térve, gyermekiköltést hallott maga mellett. Megismerte, hogy az kis leányának hangja. Erre vigasztalni kezdte a gyermeket, ki majd a fájdalom, majd az éhség miatt zokogott. A nő nem tudta hol van, mozdulni nem birt, egyszerre harangszót hallott. Erre világosság kezdett derülni lelkében, érezni kezdte, hogy a világ még sem semmisült meg. Szívében a szabadulás reménye is éledezni kezdett. A kis leány, ki egy időre elaludt volt, újra felébredt és ismét sirt. — Mialatt az anya gyermekét vigasztalta, zajt hallott felülről.

Az a kétségbeesett apának jajveszéklése volt.

Erre ő is a gyermekkel együtt egész erejéből segélyért kezdett kiáltani. Az apa épen azon pillanatban az omlás szélén állott, s hangos zokogásban tört ki családja elvesztésén.

A mint a földalatti hangok fülét érinték, öröm és iszonyat vegyült érzelmeibe, egy percre megkövült, aztán pedig némely társai segítségével ásáshoz fogott. Végre feltalálta övéit és kihuzván, meg-

szabadította a haláltól. A gyermeknek egyik láb-szára össze volt ugyan zuzva, anyjának pedig egész teste összeszorítva; de mindazáltal mind a ketten kiépültek, csak a csecsemő veszett el.

Lássa uram; azért mondtam én, hogy a szép hegyeknek is van rossz oldaluk. Most azon romokon

keresztül vezet az ut Arthból Schwyzbe, s csak egy vendéglő jelöli a szerencsétlenül elpusztult Goldaunak egykori helyét.

Ezen szivrázó esemény elbeszélése után felkelünk ülőhelyünkről, s kölesönös jókívánatok között elváltunk egymástól. **Zsilinszky Mihály.**

József nádor éreszobra.

Nyilvános emlékekben szegény fővárosunk egyik, az ugynevezett József-terén már évek óta készen áll a gránittalap, mintegy fölkiáltó-jelül: vajjon mikor fogják arra már felállítani boldog emlékezetű és érdemekben gazdag József nádorunk szobrát, mely érebe öntve már régen készen van.

Nem tudjuk, mily alapon került annak idejében legtekintélyesebb lapjainkba is azon hír, hogy a városi tanács 1861-ben azért nem állította fel e szobrot, mert sértette volna a magyar közönség kegyeletét annak képét német jelmezben örökíteni meg, ki nemzetiségünk s közművelődésünk kifejlődését mindig tiszta szívből igyekezett előmozdítani. Hogy e hír alaptalan, a szoborról vett s ime itt bemutatott képünkől is kitünik.

Már 1847-ben indították meg a gyűjtéseket Magyarország nádorának, József főhercegnek emlékére s ezen, Halbig János, bajor királyi képzőművészeti tanár által 40,589 ftért készült szobor költségei közadakozás útján jöttek össze, 11,118 ft 45 kr kivételével, mely a kincstárból pótoltatott.

A szobor a szent István-rend (tehát magyar) ornátusában s öltözetében készült, s magassága az

József nádor éreszobra. (Fénykép után rajz. Haske.)

alappal együtt 39 láb és 5 hüvelyk, miből magára a szoborra 14 láb esik.

Az alapzat mauthauseni gránitból s maga a szobor ugyanazon bronzvegyületből készült, melyből a lindai király-emléket öntötték, mint Cserhalmay Ferenc főszámvevő ur szívesen közölt adataiból tudjuk. — Elkészítése 1859-re, leleplezése pedig 1860. május elsejére volt tervezve; ezen előre kitűzött időben való felálltatása azonban felülről jött, maig is ismeretlen indokokból el lön halasztva; valószínűleg nem mertek tápot adni azon tüntetéseknek, melyek akkor ugy is napirenden voltak. De azon hír, mely szerint a szobor felállítása annak német öltözetben történt öntetése miatt maradt

volna el, mint már fönnebb jelentettük, csak kóssa mendemonda, mert az a szent István-rend nagykereszteseinek diszében van s ez a legkitünőbb magyar rend öltözete s mindenesetre festőbb, mint a nemzeti színház előtt álló Lendvay-szobor jelmeze.

Ujabb időben Perger Ignác városi tanácsos indítványára a gazdasági bizottmány ismételve szorgalmazta a szobor felállítását s ezen korszerű indítvány a jelen hatósági főnöktől különösen tá-

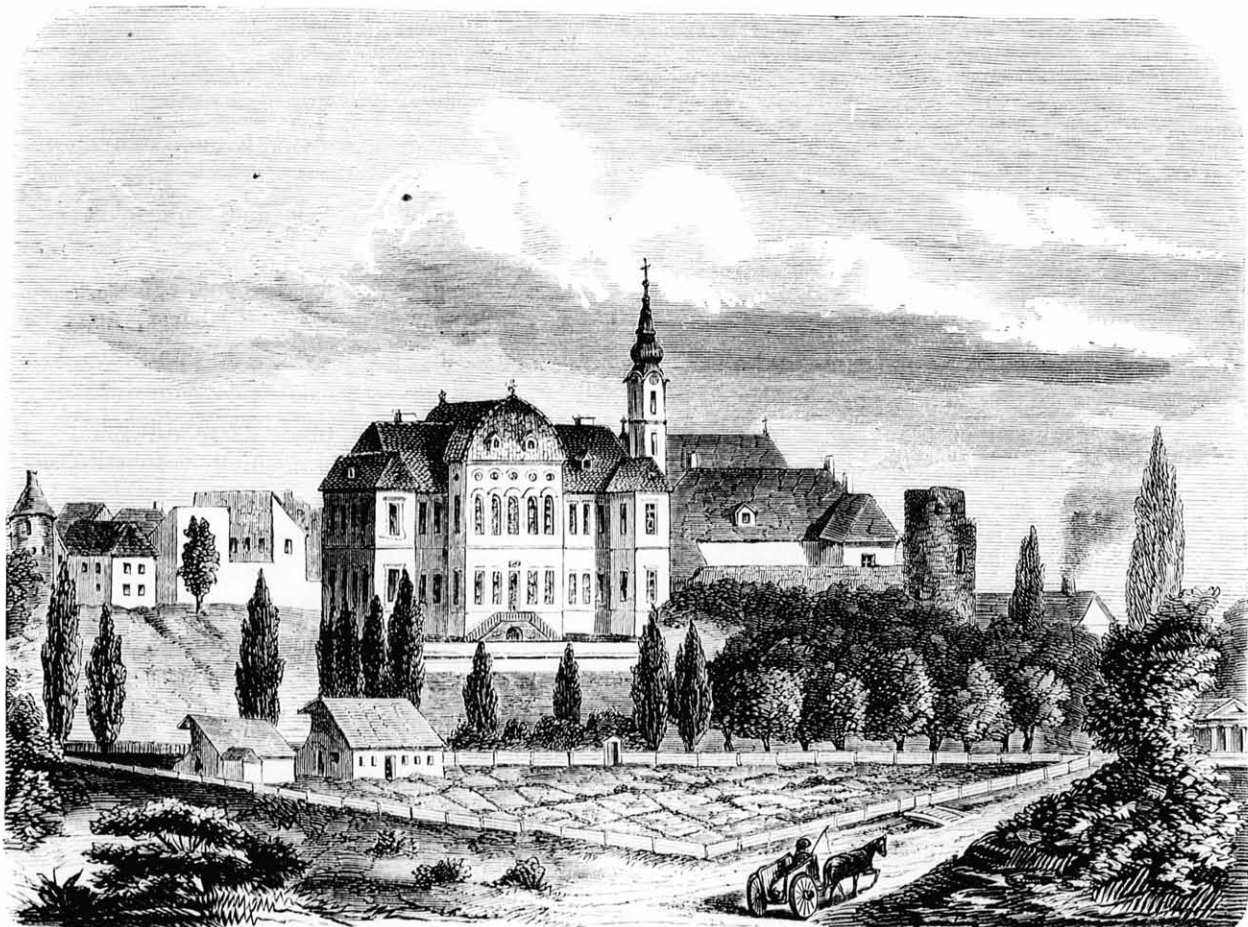
mogatva terjesztett illetékes felsőbb helyre, honnan a végzést naponkint várják, s az remélhetőleg nem fog késni, midőn a nemzet egyik, érdek-

ben elaggott legfőbb tisztviselőjét akarja azzal megtisztelni.

Sz é c s é n y.

Hazánk régibb történetei szoros összeköttetésben vannak azon szerteszétszórt várakkal, melyeknek romjai ma már csak a tájak regényessé tételére szolgálnak, vagy melyeket az újabb nemzedékek békés célokra: magán lakásokká, gyá-

Későbbi birtokosául Farkas, akkori nógrádi főispán, aztán ennek fia: Tamás erdélyi vajda említettnek, kinek maradékai már Zécheni névvel éltek, s alkalmasint ezek építhettek itt legelőször valami kastélyféle erősséget; magának a várnak

A szécsényi várkastély Nógrádban. (Vázlat után rajz, Blumberg.)

rakká, vagy gazdasági épületekké idomítottak át. Ez utóbbiakhoz tartozik Szécsény vára Nógrád-megyében.

Építőjét illetőleg ingadoznak a vélemények. Némelyek a cseh husszitáktól, mások a templomos vitézekről származtatják, mivel a vártól mintegy félóránnyira ezek temploma köfalainak és kerítésének omladványaira akadhatnak. Azonban Szécsénynek, mint helységnek, már a 13-dik században nyomait találhatni, mert IV. Béla 1229-ben gróf Bonzának hű szolgálataiért a novi-grádi (nógrádi) vár kerületében *Zichán* (most Szécsény,) Szöllős, Rimóc, s Almás helységeket adományozta.

fölépítését azonban Zécheni Ferencnek tulajdonítják, mely várat már 1433-ban a hussziták Horka nevű vezére elfoglalt, s így az mindjárt keletkezése után a csehekkel folytatott háború által lön felavatva.

1544-ben Szécsény az ottani szent-ferenciek kolostorával együtt a törökök hatalmába került, míg azt Nádasdi Ferenc és Zrínyi Miklós más várakkal együtt vissza nem foglalták; de e hely az ország felső részével együtt ifemsokára Bocskay István kezébe került, ki a kolostort s annak templomát az evangélikusok isteni tiszteletére rendelte, míg a r. katolikusoknak e célra magán

házat adott. — De Boeskey sem birta sokáig Szécsényt, mert 1552-ben már I. Ferdinánd bocsátott ki parancsot, melyben meghagyja, hogy azt más felsőországi erősekkel együtt szereljék föl a törökök ellen; azonban Ali budai basa már ugyanazon évi júl. 2-dikán megjelent falai előtt, s a várat annak kapitánya, Árokházy Lőrinc bátorsága dacára is elfoglalta.

Vége Szécsény történetének legnevezetesebb szakául följegyezzük, hogy Pálffy Miklós Tanhausserrel egyesülve, azt 1593-ban visszavette a törö-

kóktól, s hogy ugyanakkor a születésére nézve német Tanhauser Hathalmi nevet vett föl s Szécsény vára parancsnokává neveztetett ki.

Szécsény még ezután is sok viszontagságon ment keresztül a hazánkon dult polgári háborúk idején. Régi várának most már csak kevés maradványait szemlélhetni s maga a helység birtoka a Zécheniekről idők folytán másokra szállott. 1849-ig Pulszky Ferenc birta, kinek ott igen szép angol kertje és kétemeletes kastélya van.

Londoni élet.

II.

(Ivó- és zálogházak. — Egy jelenet a bíróság előtt. — A titkos policia. — Szabadon bocsátott foglyok.)

Ha a londoni szegény, keresetnélküli munkás, utcai kereskedő stb. pénzt érez zsebében, száz eset közül kilencvenszer biztos állíthatjuk, hogy ha nem mind is, de egy részét az ivóházak valamelyikében fogja hagyni. Ha Londonban nem léteznének ezen ivóházak (public-hous), vagy legalább csak fele volna meg a mostaniaknak, akkor az évenként előforduló gyilkosságok, rablások, betörések és lopások száma aránylag a mostaniakhoz legalább is háromnegyedréssznyire leolvadna.

Tekintsünk be egy ily ivóházba. Legelőször szemünkbe tűnik az ivó- és sörös edényekkel dúsan megrakott mérőasztal; ez a terem hosszában végigszeli, előtte a tér rekeszekre van osztva, úgy hogy a mérőasztaltól mindenikbe be lehet hatolni; e rekeszek mindenikének külön bejárata van az utcáról, s tulajdonképen a csendőrség könnyebb működésére vannak szánva, ámbár minden osztály fölött más-más fölirat olvasható az utcai részről: pl. *bottle and jug departement*, olyanok számára, kik üvegek vagy korsókban akarják a sört elvinni; — „*private entrance*“ — rendes és csendes vendégek számára, stb. A koresmáros szivarozva sétálgat fel s alá, neje a mérőasztal mögött elnököl, a szolgálatot rendszeren ifju leányok végzik; ezek mindig igen elegánsan vannak öltözködve, feltűnő fehér és pirosra festett arccal, s mivel legtöbbször igen csinosak, a férfiakat mintegy odacsalogtják.

Találunk itt mindenféle népet; rablókat, zsványokat, magasabb képzettségű zsebtolvajokat, szóval minden e nembe tartozó egyéniséget, a ki könnyen keres és könnyen költ... ez aztán a legkedveltebb vendég. Gyakran megtörténik a hazafelé menő munkással, hogy egy este, talán épen szombaton, betér az ivóházba, egy kicsit többet önt fel a garatra, s aztán félmámorában annyira

lebilincselik a szép leányok hamis szemei, hogy haza sem megy addig, míg egész heti keresményét, — a mi ugyancsak nem sok lehet — el nem költi.

Ha a vendégek valamelyike már garázdálkodni kezd, a koresmáros szépen kidobátja, hogy más vendégnek csináljon helyet, a ki épen most érkezett, s a kinek erszénye még jóformán duzzadt.

Egyenlő vagy talán még egy fokkal feljebb állanak e részben a londoni zálog- vagyis kölcsönházak (the Pawnbroker-s tops).

Minden ily kölcsönházban eltöltött nap képes volna egy terjedelmes regényhez anyagot szolgáltatni. Számuk az ezeret meghaladja; ezek a lopott áruk adásvevését annyiban elősegítik, mivel mindent elfogadnak, a mit csak oda visznek. Törvényesen *20 százévi* van nekik engedményezve, hallatlan, de mégis úgy van.

E házak szintén rekeszekre vannak felosztva, itt azonban azon célból, hogy az illető felek közlekedhessenek a nélkül, hogy egymást meglássák. Minden ily zálogház tulajdonosa meghizik és meggazdagodik azon rémitő haszon mellett, a melyet kivált a lopott áruk hajtának, miután rendszeren soha sem váltatnak vissza. S ezen üzletek reggeli nyolc órától esti tizenegy óráig folytonosan nyitva állanak.

Ezen üzleteknek bizonyos segédek vannak, kik egészen különvált osztályt képeznek, miután minden irányban oly ismerettel kell birniok, hogy a legfinomabb arany és ezüst ékszerektől fogva mindennek becsét meg tudják itélni, egész a legutolsó kézműves-szerszámaig.

Az ily házat már kirakatairól is rögtön meg lehet ismerni: órák, láncok, melltüik, karperecek, emlékpénzek, ezüstneműek, sebészi műszerekkel rakott tokok, hangszerek, selyemruhák, festvé-

nyek, s száz meg száz elősorolhatlan tárgyak képezik a kirakatok tartalmát; hát még a raktárakban?! Mennyi hasznos és hasznavehetetlen tárgy hever ott!

Néhány jelenetet akarunk még megemlíteni, a melyek által e házak eléggé lesznek jellemezve. Karácsony estéje van; a ház, melybe belépünk, gázzal fényesen ki van világítva. A rekeszek egyikében halvány, kiaszott arcú nő áll, ki egész ellentétet látszik képezni háta mögött álló kihizott szomszédjával; beesett szemci mindmegannyi anyagi nélkülözésről tanuskodnak. E nő egy kis csomagot helyezett az előtte álló asztalra, a segéd azt gyorsan kibontá: egy gyermeking, egy pár viselt cipő, egy régi selyem sálkendő és egy jegygyűrű képezék tartalmát; a segéd úgy látszik már ismerte a tárgyakat, mivel nem soká vizsgálta s a gyűrűt sem próbálta meg, csak egyszerűen kérdezé:

— Mennyit kíván mistress?

— Tíz shillinget.

Ugy látszik részvételt volt a szegény nő iránt, mert kivételesen hat shillinget adott a csomagra. Ezután következett azon kihizott piros arcú nő, ez hatalmas bőbeszédűsége által igyekezett jókora összeget kicsikarni a kezében levő holmiért:

— Ugy hiszem, — ugymond a segédhez, — ma nem lesz fukar irányomban, lássa sok pénzre van szükségem az ünnepekre.

— Mennyit? — kérdé lakonice a segéd kibontván a csomagot.

— Két fontra okvetlen szükségem van, felelt a nő.

— Sajnálom, de erre még egy felet sem adhatok. Azután faképnél hagyta a szitkolódó asszony-ságot s egy más jövevényhez fordult.

Ezen este egy asztalos minden szerszámját zálogba tette két fontért. Egy elegánsan öltözött ifju óráját, láncostul és még két gyűrűt, azután fityörészve indult kifelé.

Azután egy száraz magas férfi állt elő, három zálogjegyet mutatott, melyet ki akart váltani. A segéd egy futó pillanatot vetett a jegyekre, hátrafordult egy szolgálóhoz, azután hangosan mondá:

— Én e jegyek értékét önnek nem szolgáltathatom ki.

— S miért? — kérdé a magas férfi.

— Mivel a policianál mint lopottak vannak bejegyezve.

A férfi alig hogy kiment az ajtón, már egy biztos (constabler) pálcája érinté vállait, ki őt a legközelebbi állomásra kísérte.

Utóljára jött egy kirívóan felcícomázott nő, ez

egy értékes arany órát mutatott fel láncostól. A főnök kérdésére, hogy mennyit kíván reá, hunyorítva felelt: „csak öt fontot.“

Csak egy felületes pillanat, s látjuk, hogy ezen óra értéke legkevesebb 50—60 font. A dolog gyanusnak látszék, s a főnök sem az órát, sem a pénzt nem akarta visszaadni. A nő most azon igyekezett, miként osonhatna el legkönnyebben; egy felkiáltás azonban: „Stop thief!“ (fogjátok meg a tolvajt!) elég volt, hogy rögtön feltartóztassék, és hogy a másik percben egy biztos fedezete alatt vitessék a legközelebbi állomásra.

Itt a nő tudatlansága által árulta el magát, ha negyven fontot kér, bizonyosan megadták volna neki.

Lássunk még egy példát a londoni bíróság köréből. Az ülés épen együtt van, midőn egy ifju leányt vezetnek be, halvány, sovány arca és beesett szemci eléggé elárulják a nélkülözést, melyben szenvedett. E leány, atyja bántalmi elől menekülendő, ki már hosszabb idő óta sanyargatta, a Themsébe akart ugrani; ezt egy biztos észrevevén, elfogta, most itt áll a bíróság előtt mostoha atyjával szemben, a ki mindent konokul eltagad, s miután a nő nem bír tanukat állítani, kik szavait igazolják, a keményszívű atya szabadon bocsátatik.

S a leány? kérdi a nyájas olvasó.

Ez iránt rögtön ajánlatot tesznek a hallgatóságnak, tehetségeihez képest, nevelőnő, gazdasszony, szobaleány stb. vagy a mily foglalatosságra képes; ha azután találkozik oly jószívű ember, a ki megszanja és felfogadja néhány nap alatt: jó! ha nem: azután példás megintés után elbocsátják.

Hova megy, mit fog tenni ezután, az már az ő gondja, ehhez a bíróságnak továbbra semmi köze.

Legközelebb még egy érdekes jelenet fordult elő: Egy magasnövésű, de most már részint öregség, részini testi nélkülözések sulyától görbedt alakot vezettek a bíróság elé. Ezt egy sarokban alél-tan és kiéhezve találták.

S ezen férfi még rövid idő előtt a keleti nyelvek tanára volt a dublini egyetemen, az ivás azonban egész a mostani helyzetig vitte. Mit tettek e szánandó emberrel? Mit tettek egyebet, mint egy helyet utalványoztak a szegények házában számára.

Ha Londonban valamely nagyobb szerű bűneset kerül szőnyegre, a mely minden egyéb napi eseményt háttérbe szorít, s a lakosokat borzadály és félelemmel tölti el — pl. egy titokteljes tolvajlás vagy hihetetlen körülmények közti rablás — akkor a titkos policia (the detective force) nyomozás végett rögtön kiküldetik. S ha már most tudjuk,

hogy Londonban semmiféle ellenörködés nem létezik, eléggé elgondolhatjuk, mily nehéz ily helyen csak a legkisebb nyomra is ráakadni. Ugy mondják, hogy az angol titkos rendőrségi rendszer igen kitünően van szervezve. Ezt valóban el is hiszszük, mivel látjuk a csodás és alig hihető eredményeket, a melyet végbevisz. Hogy mely uton és módon, az a társulat titka s ezt más ember nem is tudja meg soha.

Annyi bizonyos, hogy gyakran a legbonyolódottabb ügyeket hihetetlen gyorsan elvégezik. Hanem úgy látszik, hogy a fáradságot és költséget egyáltalában nem sajnálják. Gyakran a legfinomabbul öltözködött „gentleman“, máskor ismét

egy utcasarkon ülő koldus tagja e társulatnak, kit, ha álarcának ideje lejárt, mint becsületes polgárt láthatunk meg valahol.

Különös neme a londoni rabló, tolvaj, s efféle mesterembereknek az ugynevezett „ticket-of-leave-men“-ek. Ezek igen veszedelmesek, mivel oly egyénekből állanak, kik már egyszer hosszabb időre elítéltek, pl. hat, tíz évre, hanem álszenteskedés és látszólagos megtérés, buzgólkodások által annyira viszik a dolgot, hogy a lelkes szavára őket — s ez nem ritkán történik — 3—4 év múlva már szabadon bocsátják. Ezek követik el azután a leghíresebb rablásokat, csak hogy a titkos policia őket is szépen elesipi.

Levelek Párisból.

XII.

— 1866. márc. 7. —

(*Felirati viták otthon és Párisban. — Támadások a császár ellen. — Egy tízes szónok. — Erkölcsi bátorság a többséggel szemben. — Az egyiptomi pasa ügyvéde. — Quinet az első nagy forradalomról. — A rémuralom temetője. — Lafayette sirja. — Sirok látogatása névjegygyel. — II. Rákóczy Ferenc síve a gros-boisi zárdában. — Szuk Róza s Ketten Henrik nyilvános hangversenye.*)

Országgyűlés itt, országgyűlés amott, azt is, emezt is figyelemmel illik kísérem; a franciát, mivel itt lakom s a világ átalakulásának műhelye; a magyart, mert hazám ügyei, sorsa forog szőnyegén. A felirati vita, mely odahaza immár befejeztetett, emitt napirenden van, s mikint máskor is eleinte, hévvel foly, sőt indulatosan. Mind Glais-Bizoin, mind Jules Favre kemény támadásokat intéztek a kormány, helyesebben maga a császár ellen. Természetes következtése a parlamentáris kormány hiányának. Mig ennek uralma alatt minden csapás a miniszterek ellen méretik, legalább közvetlenül: a személyes kormányzás alatt magát a fejedelmet sujtogatják. Glais-Bizoin oly erősen fakadt ki, hogy az elnök a szót is elvevé tőle, a többségnek persze helyeslése mellett. Ez azonban az „Igazi Bátorság“*) szerzőjét nem riasztja vissza, sőt inkább: tu contra audacior ito.

A mennyire utálok a többségek türelmetlenségét, annyira becsülöm az egyesek bátorságát, melylyel meggyőződésükért sikra szállanak. Ezt nem a francia kamara többsége s nem Glais-Bizoinról mondom csupán, hanem általában minden türelmetlen többség s minden bátor férfuról, a ki iránti tiszteletem azon mértékben növekszik, a melyben el van hagyatva a tömeg által, föltéve, hogy a mi-

ért harcol, becsületes és felvilágosodott meggyőződése. Ha jól emlékezem, Bugeaud mondá, hogy minél nagyobb valamely többség, annál türelme-
sebbnek illik lennie a kisebbség iránt; de a férfiu, ki valaminek igazságától át van hatva, jelentse ki azt habozás nélkül, mint igazi katona, katonája az igazságnak. Ezen neme a bátorságnak, melyet *erkölcsi* vagy *polgárinak* szokás nevezni, vajmi ritka, sokkal ritkább annál, mit physicali vagy katonai bátorságnak hívnak. Ágyúgolyónak tenni ki mellüket, hála Istennek, százezeren képesek: de gúnyt, gyanusítást tűrni, ha nem is egykedvűen, a mi lehetetlen, legalább elszántan, arra milliók közül csak igen kevesen képesek. S a legfájdalmasabb mindenek felett: önnön barátinak félreismerése. A közvélemény roppant hatalom: ki neki szolgál, fölemeli; ki vele szembeszáll, ledönti; de ha nincsenek, kik néha a tömeg millióival ellenkezni mernek, ha nem találkoznak, kiket az örültség vádjá sem ijeszt vissza a kitzított céltől: akkor nincsen Galilei, nincs Kolumbus, nincs Széchenyi István. A miniszter, ha meg akarja tartani helyét, kövesse a többség akaratát; de kinek ilyszerű kötelesség nem terheli vállait, az ne hallgasson más mint „keble istenére.“ Ha kiki a többséghez alkalmazkodik, ki fogja ezt majd vezetni? Ha a vezéreknek ellenmondani nem szabad, mi óvja meg ezeket a tévedéstől? A csalhatlanság embernek nem tulajdona. Az egyetértés szép, dicső, hatalmas, de csak a meggyőződés, a megnyugvás alapján;

*) Ez címe azon színműnek, melyet e képviselő nem régen írt, s melyet, a francia cenzura tilalma miatt, Genf-be való kénytelen küldeni előadás végett.

különben nem egyéb virággal behintett veremnél. Ki meg akarja mérni, irt talál.

Ollivier, kiről a lapok azt híresztelék, hogy az ellenzék soraiba visszatér, még eddig nem beszélt. Ez is keményen lakol tévedéseért. Morny elhitette volt a nagyratörékvő követtel, hogy a császár szabadelvüire kész változtatni politikáját, mely esetben a párisi képviselőre bizonyosan miniszteri tárcza vár; s Ollivier hitt a biztatásnak s elvált a maga pártjától. De Napoleon nem változtatott semmin, s a hiszékeny ember se miniszter nem lön, se egykori társaival nem találkozhatik többé; két pad között a földre hullt. S a mi több, még a párisi főtörvényszék ügyvédei sorából is kitöröltetett, az egyiptomi pasa *rendes évi* fizetéssel ellátott ügyvéde levén Morny ajánlatára. A rend szabályai ugyanis tiltják; hogy valamely ügyvéd *rendes évi* fizetést huzzon, vagyis *conventionatusa* legyen valakinek. De ha magam is hibáztatom botlásaért, — a mit azért még jóvá tehet, a politikában is levén feltámadás, s a bukás csak azokra örökös, a kik maguk talpra állni többé nem mernek, — a Quinet munkája felöli nézeteit nagyrészt mégis osztom.

A Collége de France egykori tanára, ki jelenleg önkénytes számkivetésben a genfi tó partján él, „La Révolution“ című munkájában többi között azt állítja, hogy a forradalomnak, értsd az első nagyot, nem volt szüksége az 1793-ki rémuralomra, hogy elleneit legyőzze, hogy tehát ez bűn is, hiba is volt, a mennyiben szükség nélkül tette iszonyat tárgyává a szabadságot, s lehetővé a bekövetkezett zsarnok egyeduralkodást. Ezen őszinte vallomás miatt a „tiszták“ neki estek az irónak, miglen mások egyéb okért támadták meg a bujdosót. Quinet t. i. mint egyébiránt sokan az itt lakók közül is, hanyatlást vesz észre Franciaország utolsó tizenöt évi életében. E miatt Guérault igazi Chauvin féle hévvel neki ront a „büszke menekültnék, ki nem tartja többé méltónak hazáját, hogy földjét tapossa.“ Mintha bizony azért, hogy betegnek látja és mondja honát a bujdosó, szeretetére méltatlannak itélné azt; mintha nem épen azért kiál-

tana fel talán kissé hangosabban, hogy annál bizonyosabban meghallják és szívökre vegyék szavát honfitársai.

Minap, egy barátom nevendék leányát meglátogatandó, a Picpus-utcai nőzárdába mentem. Egykoron híres, most kissé leszállott nevelőház, fehér nénék vezetése alatt. Az épület háta megett kert s mellette temető terül el. A sírkert két részre oszlik: az első nyitva van, teli emlékkövekkel, csupa régi nemes nevekkel beírva; a másik fal és rostélyos ajtó által elválasztva ettől. Ez ajtó felett felirat látszik, a mely arra tanít, hogy ott 1306 áldozata nyugszik a 93-ki bőszülségnek. Emlékkő helyett szomorúfűzfák jelölik csak a sírgödört. Az innesső nyitott részbe az áldozatok fiai és unokái temettetik azóta magukat. A sok legitimista név között feltűnt, hogy a köztársaság egyik hőseit is itt találtam. Épen az elrekesztett temető fala mellett áll Lafayette és neje kettős sírköve. Vezetőm értesítése szerint különösen sok amerikai ember látogatja a tengerentúli függetlenség bajnokának sírját. Minap, úgy mond, látogató-jegyet találtam rajta: a „Davenport testvérekét“. Miután maguk gyakran idézik szellemét, tehát nyilván vissza akarták neki adni látogatását.

Én is kerestem minap egy szabadsághős testi maradványát, vagyis igazabban, kísértem egy barátomat, ki azt nyomozta. Simonyi Ernő, II. Rákóczy Ferenc szívét akarván megtalálni, együtt mentünk Marlyba, a melyhez közel állott hajdan a Gros-Bois-féle zárda, melynek kápolnájában őrizteték a forradalomig a magyar hős szive. A zárda, annyi sok egyéb egyházi emlékekkel együtt elpusztult és vele alkalmasint a becses ereklye; a köznép, melyhez e miatt folyamodánk, még csak nevét sem ismeré a zárdának.

De talán elég is volt már e gyászos emlékekből, rekeszszük be tehát levelünket egy örvendetes hírrel.

Szuk Róza k. a. ma este készül Ketten Henrik közreműködése mellett nyilvános hangversenyt adni. Fogadja hozzá legjobb kívánatunkat.

Irányfi Dániel.

Bukuresti levél.

— 1866. márc. 6. —

(A bukuresti forradalom. — Kúza trónvesztése. — Rosetti és a „Romanulu.“ — A katonaság s a nép. — Kúza hét főbűne. — Az új fejedelem. — Románia s a nagyhatalmak. — Kúza kegyence.)

Épen egy hete, hogy elkezdődött s vér nélkül folyt le az itteni forradalom. Szemtanuja voltam az uralkodó palotája előtt a nép higgadt és komoly

magaviseletének és mondhatom, hogy trónváltás talán soha ilyen zajtalanul nem esett meg.

Tartózkodtam az események leírásától mai na-

pig, nem akarván utcáról szedett hírekkel és mendemondákkal elfoglalni becses lapja hasábjait. Ma azonban előttem fekszik az ismét megjelent „Romanulu“ napilap négy első száma, figyelemmel átolvastam belőle minden cikket, tudván, hogy ennek szerkesztője Rosetti, egyik legfőbb tényező volt e változás előidézésében s így ezen levelem minden sorát az említett lap után írom.

Nyolc hónapja, hogy a mozgalom vezetői e változás érdekében a legnagyobb titoktartás mellett el kezdettek működni, miután meggyőződtek arról, hogy Kúza kormánya alatt elvégre is Oroszország zsákmánya lesz Románia.

A katonaság megnyerése nélkül borzasztó vérfürdő lett volna, de ezt Isten nem akarta. A katonatisztek közül Haralombie tüzérőrnagy és Leta vadászőrnagy lönek megnyerve és övék az érdem, hogy egyetlen csepp vér sem folyt Kúza mellett. Miért kelle a nemzetnek erre a lépésre vetemednie? ezt szépen leírja az említett lap három hosszú cikkben, melyeket röviden összefoglalok.

Azt mondja e lap, hogy Kúza már neveltetésénél fogva sem volt képes uralkodói székét elfoglalni és betölteni. Megválasztása is csak véletlen játéka volt. Hét év alatt folyvást arra törekedett hogy az alkotmányt megsemmisítse, hogy autokratiként kormányozhasson és utódjára is az országnak adja el az országot. Hét év óta roppant adósságba merítette az országot; ugyanis midőn trónra lépett, a két ország évi kiadása csak 38 millió piaszter volt, alatta 160 millióra emelkedett az évi költség és ma mégis 500 millió piaszterrel adós. De nemcsak vesztegető, hanem erkölestelen is

volt, mert törvénytelenül nemzett magzatait adoptálva nem iszonyodott azokat saját törvényes felelőse által neveltetni. Hítségő volt, mert dacára, hogy az ország alkotmányára megesküdtött, azt felfüggesztette, az országgyűlést fegyveres hatalommal szétkergettette. Oroszbarát volt; mert az orosz fegyvereket Szerbiába az országon át nemcsak átbocsátotta, sőt elő is segítette, ellenben az olasz fegyvereket lefoglaltatta és a hazájok védelmére siető lengyeleket Costangaliánál összelövette s végre a mult nyáron a fegyvertelen népet összegyűztatta s katonáival kegyetlenül megkínóztatta.

A román nemzet tehát ennyi törvényteleniséget hideg vérrel tovább nem nézhetett. Kénytelen volt egy kétségbeesett lépésre vetemedni, mit azonban a katonaság hazafisága és a nemzet mérsékelt magatartása a nemzet üdvére fordított s így beteljesedett a nemzet utolsó kívánsága is, hogy idegen uralkodót válasszon magának és ezzel a trónra-vágyók utolsó reményét is meghiusítsa. Európa ezen választást el fogja ösmerni, mert Belgium nem olyan hatalom, mely bármelyik szomszédra nézve is félelmes lehetne, mert Európának szüksége van arra, hogy keleten három nagy hatalom között egy kised, de szabad és független ország álljon fen, mint nyugaton fenáll Svájc.

Kúza hívei közül leginkább Librecht van kompromittálva, minthogy nála jövedelménél nagyobb összegeket találtak. A vizsgálat foly ellene, az eredményről annak idejében fogok szólni. Különbön városunk olyan csendes, mintha semmi se történt volna.

Koos Ferenc.

Egy hét története.

— Március 8. —

Más években ilyenkor már a fiatal költők és pacsirták kezdik zengedezni tavaszi dalaikat, az útcaszögleteken pedig kis falusi lányok nyájasan állják útunkat egy-egy — ibolyabokrétával. De — úgy látszik — ma már nem csak az emberek vénülnek, hanem maga a természet is. Hova lettek például azok a friss, egészséges s hideg napfényű, téli napok, melyek ugyancsak megeleveníték az embert? Az idej muló tél is, mint legközelebbi elődei, valami unalmas, tehetlen bágyadságban szenvedt, s egész élete nem állt egyébből, mint örökös lányha csepegésből, szürke köd, hurut és alkalmatlan sárból. A tavasz meg — a mint 'átjuk — elveszté tündér-szárnyait, melyekkel anyi pajzán játékot üzött velünk, gondtalanul be-belopva magát a mogorva tél utósó heteibe. Most nincs

kedve enyelegni, tréfát üzni s egyszer csak egy reggel meglepni az embereket azzal, hogy már ő is itt van!; hanem egész hidegvérrel bevarja a naptári sorrendet, s mintha a blazirt világ kényelemszeretét elsajátította volna, lassú léptekkel kezdi elfoglalni birodalmát.

Ne vegye rossz néven senki e panaszt, hisz a türelmetlenség az „átmeneti“ se-hideg, se-meleget időszakok természetes szülötte. Ki barátkozhatnék meg a mai idővel, mely kétszínű jellemével senkit se bír kielégíteni? Részünkről legalább inkább szeretjük a bizonyost, a határozottat, még ha rossz is, mint az ingatagon kétségest, a felet, a jellemnélkülit. Ha „muszka“ hidegünk van, ám legyen! ezt is próbáltuk már, s neki öltöztünk, vagy tüzet gyújtánk, a hol lehetett, s melegedtünk nála;

de ez a határozatlan idő, melynek sem ereje nincs, hogy fagyot csináljon, sem elég napfénye, hogy folyvást melegítsen, — könnyenhivőségre kész, aztán a bizalmat kijátszva, megcsal és csak — betegit.

Ekkép kiöntvén haragunkat ez egészségtelen „időjárás“ ellen — a hét történetéhez fordulhatunk.

Utcáinkat ma már nem igen élénkitik az ünnepi jelvények sokszinei. Mult hetfőn a városház tornyáról vonták be legelőbb is azt a nagy lobogót, mely harminchat napon és éjen át — napfény és esőben, csöndben és szélvészben — kitartó elevenséggel hirdeté a főváros a fölötti örömét, hogy a budai várak igazi királyi palota lett.

Az uralkodó pár e napon — d. e 11 órakor — távozott el a pesti indóházból, melyet újra fényesen diszitettek föl, s melynek falai ismét egy hódoló tömeg éljeit viszhangozák. A királyi asszonynak, ki elmenetele előtt nagy összegeket küldözött a szegények számára, és „szegény“ nemzeti színházunkat is ezer forinttal ajándékozta meg, utójára egy piros és fehér kaméliákból kötött nagy bokrétát nyujtottak át, és száz meg száz kendőt s fővetget lobogtattak feléje búcsuüdvözetül. Viszonzása a legszebb volt: könyezett és nyájasan inte kezével. A császár pedig a vonat lépcsőjéről fejezé ki reményét, hogy „kedvelt Magyarorszárukba“ nemsokára megint vissza fognak térni.

A nap, melyen eltávoztak, kedvetlen, ködös és rideg volt, nem kedvező az ünnepélyességre, melyet a távozó Felségek különben is mellőztetni kívántak. Mindenki sajnálta, hogy komorabb idővel távoztak, mint a milyennel jöttek.

Ma már az emberek érdekeltsége nincs megszólva a budai várpalota és a múzeum diszterme közt. Megint minden szem ide fordul egészen, hol a képviselők folytatják a nehéz munkát, komoly arccal állván a válaszút előtt.

Egy-egy indítvány kerül szőnyegre, melyet elvetnek vagy elnapolnak; majd az urnát veszik elő a különféle szavazásokra. Egy nap a közös ügyeket tárgyaló bizottságot választák meg, majd azt a kilenc kitünőséget, kik az új választirat javaslatát fogják elkészíteni.

Ilyenkor ez az urna sokféle gondolatot költ az emberben. Valóságos hamvveder alakja lévén, csaknem elbúsít, s emlékeztet minden emberi törekvés legszomorubb végére. De majd képzeletünk előtt egy diszes virágcserep formáját nyeri meg, s úgy tetszik, mintha most hintenék beléje a legjobb magokat, melyekből talán a közös ügyek sok águ terbélyes fája fog kihajtani, hogy lombjai alatt egész népek békén pihenjenek.

Legjobb, ha nem képzelgünk, hanem komolyan és békén várjuk a jövőt, azon a közép uton, mely a vérmes remények és a csüggedés szélsőségei közt vezet. Néha szemünk azon a tisztos alakon nyugszik meg, kit a helyzet „gondviselésszerű“ férfiának szoktunk nevezni, s ilyenkor a remény szálai megerősödnek bennünk. Ő egyszerűen és teljes igénytelenséggel ül mindig a szűk padon, de hitünk fényes diadalszekerre emeli. Szinte lehetetlenek találjuk, hogy végre is ne azé legyen a győzelem, ki a legszebb eszmékért s a legigazibb érdekekért a legnemesb fegyverekkel küzd.

Pest léghőre most oly elemekkel van teli, hogy az olvasó hiába várja tőlünk a vidámság hangjait. Az emberek kedélye is, mint a higany, külső behatásoknak van alá vetve; napfénynél a jókedv fokáig száll, boruban lehanyatlak a töprengések fagypontjáig.

Hol találjuk most, — a gondok, nagy munkák és várakozások e napjaiban — a jókedvet, ha csak azon kacaj közt nem, mely az ujtéri színházban Offenbach „Szép Helénáját“ tombolja körül. Talán e meghasonlott világnak jól esik látnia, hogy az Olymp isteneit és Homér hőseit mint rángatják le a karrikaturák porába, s most már kedvünkre nevethejtjük azokat a nagy alakokat, melyeket a hajdankor bálványozott! A torzítás gonosz kedvű szelleme ép az ilyeket keresi, mert nyárspolgárokkal és apró emberekkel bajlódni csakugyan nagyon hálátlan lenne; ennél fogva nem is vesszük neki rossz néven, miután az ő hódítási tere leginkább az az egy lépésnyi vonal, mely a fenségést a nevetségéstől választja el. A mi bennünk megütődést szült, inkább a nézőtér volt, mint a szinpad. Akárhova tekintünk, mindenütt ismerős arcok, igazi magyar közönség.

Eszünkbe jutott megint a *népszínház* kísértő szelleme, mely maig is följár sirjából, noha épen azokat ijesztgeti a legkevésbé, kik azt legjobban megérdemelnék tőle.

Ha nem volna most az a hely fináncok laktanyája, s nemcsak akkor nyílnék meg, midőn Hájek katonai zenekarának kedve jó a „Prinz Eugen von Savoyen“ egyvelegét eljátszani benne; hanem lenne — mint volt évek előtt — magyar szinpad: akkor e közönség nagy része most is oda át mulatná magát, s nem támogatná a német kultúra úgy nevezett „határkövét.“

Hiába ráncoljuk össze homlokunkat: Pest magyar lakosságának, mely napjait munka, gond és törődés közt tölti, szüksége volna egy bohózáti színházra. Annyival nehezebben nélkülözi most ezt, mert már volt is ilyene. A nép, mely nappal dol-

gozik, esténkint mulatni szeret, s hiba, ha azt megvonják tőle.

Azt se higgye senki, hogy ez a komolyabb és nemesebb élvezetől csábítaná el az embereket. Egy nagy városban sokféle réteg van, s mindenik a maga műveltségi állapotára szerint keresi élvezetét; a műveltek pedig többoldalú fogékonysággal bírnak, s ha ma elragadja őket Othello nagy szenvedélye, holnap mulatni fognak Orpheusz bohóságain, valamint nem egy olvasó asztalon fekszenek egymás mellett „Revue“-k és élelapok.

Ugyanitt, hol a „Szép Helenára“ tódul a nép, a három „természettudományi estélynek“ is igen szép közönsége volt.

A heti történetek nagy bősége nem engedé meg, hogy ez érdekes estélyekről ezuttal bővebben szólhattunk volna; de reméljük, hogy a természettudományi társulat — buzdítva a kezdet jó sikerétől — rövid időn folytatni fogja azokat, s akkor mi is kipótolhatjuk mulasztásunkat.

A természettudományok népszerűsítése: a legnemesebb föladatak egyike. A gyakorlati életnek e tudomány nyújtja a haszon legkézzelfoghatóbb gyümölcseit, s a szellemvilágban ez terjeszti legjobban a fölvilágosultságot. Azért köszönet mindazoknak, kik ez estélyeket megkezdték és azokban részt vettek.

Vadnai Károly.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k.

— (Zrinyi Miklós, a költő eredeti levele) Kemény Simonhoz, a későbbi erdélyi fejedelem fiához, válaszul ennek meghívójára, melyet első nejével, Alia Máriával történt összekelése [alkalmával intézett hozzá. (Deákul:) „Tekintetes és nagyságos barátom uram, üdvözlémet és legkészebb szolgálomat ajánlom.“ (Magyarul:) „Édes Kemény Simon uram, igen nagy örömmel érttem a kegyelmed jó egészségét, annyival inkább, hogy Isten kegyelmednek örök házasársul rendelt böcsületes személyt és eljegyzette kegyelmed magának, hogy az Ur Isten sok esztendeig éltesse kegyelmedeket, és adja fiainak fiait örvendetesen érni, tiszta szívből kívánom. Én most is, a mint ennekelőtte, ezen a földön kegyelmedek jóakaró szolgálója vagyok, leszek is, a mig élek; várom is azt az időt, melyben szolgálhassak kegyelmednek. Isten éltesse kegyelmedet sok esztendeig egészségben. Datum. Csáktornya, die 25. Aprilis, 1554.“ (Deákul:) „Tekintetes és nagyságos uraságodnak mindig és legkészebb barátja, C. Nic. a Zriny, (azaz: gróf Zrinyi Miklós.)“ Ez érdekes levél idegen kéztől van; csak az aláírás Zrinyié. A levél egész ivrét és finom metszésű vörös pecséttel van ellátva. Eredetije ifj. báró Kemény István ur levéltára első kötetében van.

Közli: P. Szathmáry Károly.

—g—. (Tolvaj-geniálitás.) Páris egyik legelőkelőbb ügyvédét nemrég valami zsebtolvaj tárcájától és zsebkendőjétől megfosztotta. Az ügyvéd megdöbbenve vette észre tetemes veszteségét, tárcája meglehetősen tartalmas lévén — és nem késett a tolvajlást a rendőrségnél följelenteni. Ott szokás szerint följegyeztette nevét és lakását, — ha netalán a tárgyak megkerülnének, hogy ő azokhoz azonnal hozzájuk juthasson. — A rendőrség

csakugyan szerencsésen kézre is keríté a tolvajt, ki is, a midőn megkérdeztetnék, válaszszon magának ügyvédet, ki ügyét a törvényszék előtt védelmezné: elég szentelen volt ugyanazt választani ügyvédjeül, a kit megrabolt! — Az ügyvédi illem ugy hozza azonban magával, hogy minden vádlott védelmét el kell vállalnia az ügyvédnek! S így a megrabolttnak is mit lehet tennie? Elvállalta saját tolvajának védelmét! — A törvénykezés férfiai nagy érdekeltséggel várják most már a védelmet, melyet az ügyvéd tulajdonképen önnön tulajdona ellen kénytelen folytatni.

—g—. (Franciaországból) Angliába a calaisi és doveri vonalon, 1865-ben 134,020 utas ment át, tehát 12,430-al több, mint 1864-ben.

—g—. (Párisban a demi-monde-nak) is van már lapja! E lap „Colombine“ nevet visel, rózsaszínű papírra nyomatik, és a boulevardokon szélteben árultatik.

K é p t a l á n y

(Megfejtése a 12-dik számban lesz.)

A 8-dik számában közlött képtalány értelme ez: „Sírósó.”

mindazon határozmányai, melyek eddig foganatosítva nem lettek, annak idején gondosan átvizsgáltnak, „miután azok világrendítő viszonyok nyomása alatt keletkezvén, a rögtönzés jellegét viselik magukon,“ s kijelenti, hogy az 1848-diki törvényeknek a jogfolytonosság alapján igénybe vett tetteles helyreállításába, azoknak szorgos átvizsgálása és a létező viszonyok igényeihez leendő idomítása előtt az uralkodó belé nem egyezhetik. A legmagasabb leirat felolvasását a ház csendes figyelemmel hallgatta meg, s aztán elrendelvén annak kinyomatását, eloszlott. — A márc. 5-diki ülésen felolvasták a közös ügyek formulázására alakított hatvanhetes bizottmány névsorát, melyben legtöbb szavazatot Deák Ferenc, legkevesebbet gr. Apponyi György kapott. A királyi leirat tárgyalására *Deák Ferenc* indítványa folytán abban történt megállapodás, hogy a viszon-válaszfelirat tervezetének kidolgozására 9 tagból álló külön bizottmány küldetik ki. Ugyanezen ülésen *Eötvös Tamás* bereghi képviselő oly értelmű indítványt nyújtott be, hogy a ház küldjön ki egy bizottmányt, mely a megyék, városok, községek, szóval minden hatóság rendezéséről tervet dolgozzon ki, a miniszteriális rendszerrel összeegyeztetve. — A márc. 6-dikán tartott ülésen bejelentették Biharmegyéből *Margita* lakosainak a debrecenszathmár-szigeti vaspálya engedélyezését szorgalmazó folyamodását. — *B. Eötvös József* indítványára a ház szabályainak módosítására javaslatot készítő bizottmányt némi eszmecsere után akkorra határozták megválasztani, ha majd a bizottmányok minő és mikénti alakítására kiküldött külön bizottmány véleménye leendő napirenden. *Perczel István* azon indítványa, hogy a közös ügyek javaslatát készítő 67-es bizottmány ülései nyilvánosak legyenek, több oldalról, nevezetesen *Deák Ferenc* részéről ellenzésre talált, s szavazatra bocsátatván a kérdés, az indítvány érdemleges tárgyalását a ház nem tartotta szükségesnek. — A viszon-válaszfelirat javaslata készítésére 12 tagot választottak bizottmányul. — A márc. 7-dikei ülésen némely képviselő megválasztatásának irományai bemutatása után elnök felhívta a ház tagjait a kérvényezési bizottmány tagjainak megválasztására, s a választás eredménye a közelebbi alkalommal lesz tudatva. Napirenden nem lévén egyéb tárgy, az ülés eloszlott.

— (*Ó Felségeik*) márc. 5-én délelőtti 11 órakor utaztak el a magyar fővárosból. A pesti indóháznál néhány percet szívélyes búcsuzással töltöttek, és Császárné *Ó Felsége*, midőn néhány főrangú hölgytől búcsut vett, a szónak teljes értelmében sirt. — *Ó Felségeik* Buda-Pesten mulatásuk utolsó napjaiban minden este meglátogatták a nemzeti színházat, s így jelen voltak *Hugo Károly* „Báró és bankár“-ja, a „Két pisztoly“ és a „Vén bakancsos“ népszínművek előadásán.

— (*Császárné Ó Felsége*), újabb hírek szerint, a nyár folytán hosszabb ideig fog Magyarországon időzni, és pedig részint Balaton-Füreden a fürdők használatára, részint a főhercegi családi birtokon Alcsuthon, hol a kastély kijavítását már a napokban megkezdik.

— (*Borsos és Doctor fényképirók*) az országgyűlés képviselői arcképeiből egy teljes albumot állítanak ki, mely a jövő évi párisi világtárlaton is ki lesz állítva. Ez albumból már száznál több kép van elkészítve, s azok oly tökéletesek, hogy kiállítóiknak bizonyára kitüntetéset fognak szerezni a világhaladás versenyterén. A képviselők arcképei kétféle: u. m. látogatójegy s aztán kis quart-alakban készülnek, s az eladandó példányokból befolyó jövedelem jelentékeny része jótékony célra lesz fordítva, s ez okon bátrak vagyunk fölkérni a t. képviselő urakat, kik még nem lettek volna ott, a jótékonyág érdekében ne rösteljenek az utjukba eső *Borsos és Doctor*-féle fényirdába (a fűvész-kertben) besétálni.

— (*A Vörösmarty-émléknek*) máj. 6-án Sz.-Fehérvártt történeendő ünnepélyes leleplezésére a rendező bizottság külön meghívást intéz a koszorus költő családjához, *Deák Ferenc*hez, az akademia és Kisfaludy-társasághoz. A város magára vállalja a házi gazda kötelességeit, s gondoskodik a vendégek elszállásolása és ellátásáról. *Deák Ferenc*nek a püspökségi épületben rendeznek be lakást. Az ünnepély sz. misével kezdődik, mely után a nép az emlékszoborhoz vonul, hol b. *Splényi*, mint a bizottság elnöke beszédet tart, mire a főjegyző a szobor történetét fölolvassa, miközben egy adott jelre a szobor fatakarója leromboltatik. Ezután következnek az akademia és Kisfaludy-társaság küldöttségeinek beszédei, s más ünnepélyességek. Elhatároztatott, miszerint a tér, melyen e szobor áll, a költő nevét fogja viselni.

— (*A Vörösmarty-szobor*) leleplezési ünnepélyére 25 aranyból álló pályadíjt hirdetnek a székes-fehérváriak, egy, a nagy költő emlékét dicsőítő s a szoborleleplezéshez is illő legjobb költeményre. A díj Fehérvár hölgyei önkénytes adományaiból kerül. Pályázati határidő apr. 20-ka, mely napig a pályamunkák *Udvardy Vincéhez* Fehérvárra küldendők be. A jutalom máj. 6-án, a leleplezés alkalmával adatik ki.

— (*Koós Ferenc*), a nagy buzgalmu bukaresti lelkész, hazánkban tett körútjában összesen 2018 ftot és 16 aranyat gyűjtött egyháza számára. A bukaresti magyar hívek most nyilvánosan mondanak neki köszönetet. A templom bevezésére még mintegy 700 arany lenne szükséges, s remélik, hogy ez is majd összegyűl.

— (*Kunszt József érsek hagyatéka*), a mint *Kalocsáról* írják, egy millió ftot megér. Utódjául *Lonovics Józsefet* emlegetik.

— (*Mező-Túron egy szegény nőnek*) három egészséges fiugyermeke született. Az apa elkeseredvén, hogy miből tartsa őket, felakasztotta magát, de gyors segély megmenté. A vidékbeliek most adományokkal segítik a családot.

— (*Földrengés Komáromban.*) Mult hó 27-kén este fél nyolc órakor földrengést éreztek Komáromban, mely 5 másodpercig tartott, gyenge földalatti morajtól kísérve. Ugyanazon este 9 óra tájban egy második földrengést észleltek, mely két másodpercig tartott; de szerencsére egyik sem okozott károkat. Ép ez időben *Ó-Szőnyen* is kétszer megrázkódott a föld. A kutyák elkezdtek fé-

lelmesen vonítani. Az emberek nem mertek lefe-
küdni. A kath. templom kórusa s több ház meg-
repedezett. Az egyes házakban levő üvegek és tá-
nyérok mind összerázódtak, s nagyrésze lehullott.

— (*Kuza elfogatásáról*) a következő részleteket
írják: Kuza a kecses Obrenovics Mária hgné tár-
saságában tért vissza kártyajátéktól palotájába.
Midőn a két őrnagy alvótermébe belépett, ágyban
találták a fejedelemet és a hgnőt. Obrenovics Mária
ébredt föl előbb, s a legnagyobb pongyolában egy
spanyolfal mögé futott. A fejedelem aláírván a le-
köszönési okmányt, arra kérte a jelenvoltakat,
hogy legyenek kimélettel a pongyolában levő
hölgy iránt. Ezek azonban nyilváníták, hogy e
percben lehetetlen a szobát elhagyniok. Mit volt
tenni? Az ágy körül elszórt ruhákat oda adogat-
ták a hgnőnek, a ki rejtekében gyorsan felöltöz-
ködött, s azután, a kocsi mind más célokra levén
lefoglalva, egy tiszt karjába fogózott, a ki gyalog ki-
sérte őt haza palotájába. Az összeesküvők ezután
Kuza Ilona hgnőnek, a fejedelem feleségének szobá-
jába léptek, tudtára adni a történeteket; a hgné így
nyilatkozott: „Őnök uraim tudják, hogy én sem
szenvedtem férjemtől, a fejedelemtől kevesebbet,
mint szegény hazám, mert hiszen nem voltam egyéb,
mint kedvese gyermekeinek dajkája.” (Kuza fo-
gadott fiai az özvegy Obrenovics Mária hgné gyer-
mekei). A jelenlevők részvétnyilatkozatai után a
Kotroseniban általa alapított lencé-intézetbe ment,
utjában a nép hangos éljenzései által üdvözöltetve.
— Beszélük, hogy Kuzának, midőn már felöltöz-
ött, Rosetti átnyújtá saját dohányszelencéjét, ezt
mondván: „Fenséged a nagy sietségben hihetőleg
elfeledte a dohányját, ime fogadja el az enyimet,
hogy úgy ne járjon, mint mi aug. 15-én, a midőn
ön parancsa folytán, napokig sovárogtunk egy ci-
garette után.” Akkor hozta volt be a gyűlölt mo-
nopoliumot. — Kuzáról állítják, hogy külföldi utja
után Pesten szándékozik állandólag meglepedni.
E hó 2-án megérkezett Brassóba egész családja is,
ugymint Kuza Ilona hercegné fivérei kíséretében,
a gyermekek: Sándor és Dömötör, s néhány óra
mulva Obrenovics Mária asszony.

— (*Helyreigazítás.*) Szász Károly mult szá-
munkban közölt életrajzában a születési év hibá-
san van 1824-re téve. Szász Károly 1829-ben szü-
letett; neje pedig Bibó Antonia, nem Amália.

Irodalom.

— (*Róth Mór kiadásában*) közelébb következő című tör-
téneti mű jelent meg: „V. Károly császár lemondása és vég-
napjai a st. yusti kolostorban;“ írta Prescott V. fordította is-
mert nevű regényírónk, P. Szathmáry Károly; ára 1 ft 20 kr.
Prescott, ki Cortez történetének megírásával halhatatlan ér-
demet szerzett magának, e művében a XVI. század legna-
gyobb uralkodója végnapjait regényírói részletességig, azon-
ban a történetíró hitelességével adja elő, s így ezen magyar-
ban is megjelent könyve kedves olvasmányul szolgálhat nem-
csak a szak-, hanem a szépirodalmat kedvelő közönségnek is.

— (*A sz. kir. pestvárosi Elisabethinum-szegényápolódnak*)
történeti vázlat. Közli dr. Rózsay József, intézeti főorvos.
Látjuk e füzetből, hogy e jótékony intézet mult évi bevétele
54,837 frot, kiadása pedig 54,617 frot tett, s hogy 1830-tól
tenállása óta a mai napig összesen 2168 elaggot egyént ápol.

— (*A „Magyar Bazár“*), ez újév óta oly széles körben el-
terjedt díszes dívatlap kiadását Emich Gusztáv vette át.

Nemzeti színház.

Előadásra ki vannak tűzve: márc. 11. *Dalos Pista*. 12. *Fel-
olvasónő és Szellemdús hölgy*. 13. *Afrikai nő*, 7-szer. 14. *Egy
nimród baklövése*, 1-ször. 5. *Hunyadi László*. 16. *Guttenberg*.
17. *Afrikai nő*, 8-szor.

Szerkesztői üzenetek.

— *Pesten*: K. L.-nak. A cikkhez van már a most kapottnál
sokkal tökéletesebb rajzunk s így amazt fogjuk fölhasználni.

— „*Omó lakomból*“, — „*Jókai Mórhoz*“, — „*Az ifju a pa-
taknál*“ és „*A magyarok bejövetele*“ című versek nem ütik
meg a mértéket.

— *Ceglédre*: L. Gy.-nak. A rajzokban megjelenők érték-
telenségét is ösmerjük; e nemben tehát újabbak közlését la-
punknak ismeretterjesztő cikkekre szánt tere meg nem en-
gedi.

— *Debrecenbe*: S. Á.-nak. Nagyon felületes cikk az. A
Kárpátok roppant hosszú kanyarulatot képeznek s annak
egy-egy vidékein — mint magunk is tudjuk — más-más regék
élnék, ön pedig általánosságban beszél. Érdekesebb volna ma-
gukat a meséket és regéket pontosan leírni, s a mennyiben
azok közt ujak is találkoznának, azokat Gyulai Pál urnak
beküldeni, a ki gyűjtésükkel foglalkozik.

— *N.-Kendre*: „A szivtelenhez.“ Nem csodáljuk, ha az
ilyen gyöngye versre meg nem indul. A másik sem jó.

— *Nyitra*: Más alkalmasabb helyet találtunk neki.

— *Würzburgba*: B. I.-nak. A címzeteket N.-hez jutattuk,
mert így tán hamarább jutnak kézhez, mint magánlevelünk-
kel, melynek írására csak bizonyos napokon érünk rá.

— *Zay-Ugrócsra*: B. L.-nak. Köszönettel megkaptuk. Las-
sankint majd napvilágra kerülnek.

— *Br-nak*. Kifogásainkat csak élőszóval indokolhatnók. A
kéziratot fenntartjuk.

— *Myskóvszky Viktor* urat kérjük, tudassa velünk jelenlegi
lakását. Levele van szerkesztőségünknel.

— *Temesvárott*: K. P.-nek. A küldött nem való közlésre.
Érdekes uti jegyzeteket Szerbiából szivesebben veszünk. La-
punk előfizetési föltételeit a boríték első oldalán olvashatni.

— *N.-Kőrösrre*: „A két árva“ adóplátására nem vállalkoz-
hatunk.

— *Gezellőre*: B. I.-nek. Mind a rajz, mind a leírás meg fog
jelenni.

— *N.-Enyedre*: Kucsuknak. Addig nem találunk alkalmas-
nak közölni, míg a remény legalább nem valószínű. Most az
ismét ad graecas calendás van elutasítva.

— *N.-Bánydra*: L. Gy.-nek. Átadtuk a különben érdekes
okiratokat annak, ki ezek gyűjtése és rendezésével tüze-
tebben foglalkozik.

A kiadóhivatal üzenetei.

— *Szent-Gothárdra*: G. A. Minthogy mind a két képet (a
másikat M. L. urnak) külön-külön küldtük meg, a 30 kr.
nem vonható le. — *Gr. László Klára* urnő ő méltógnak Kör-
tefáján. A kiadóhivatal, kezei közt levő térítvény szerint, jan.
27-dikén feladta; méltóztassék az utolsó póstán szorgalmaz-
tatni. — *Topolyára*: a t. pósthivatalnak. A „Bakter“ he-
lyett „Hazánk“ kiadója csak június végeig vállalkozott ez
utóbbi lapot küldeni, s így S. L. ur nevét csak jnn. végeig
jegyeztük be. — *Tornára*: B. G. Minthogy a 30 kr. ide nem
érkezett, póstai utánvétellel küldtük meg. — *Miskolcra*: N. L.
A tavalyi 6. és 26-dik számokkal már nem szolgálhatunk.

— *■* Azon tisztelt előfizetőinket, kik lapunk ez-
idei 1-ső és 2-dik számát netán két példányban kap-
ták, vagy a kik e számokat nélkülözhetik, tisztelettel
kérjük, kegyeskedjenek azokat a kiadóhivatalnak
visszaküldeni.